

BIZTONSÁG A PARTNERSÉG RÉVÉN

BIZTONSÁG A PARTNERSÉG RÉVÉN

Előszó

A jelen kiadvány az Euroatlanti Partnerség meghatározó alapelveit és alapvető működési mechanizmusait magyarázza el. A bevezető után öt fő tevékenységi kört mutatunk be részletesen – a biztonsági párbeszédet és együttműködést, a békétámogató műveleteket, a haderőreformot, a katasztrófakészültséget, valamint a tudomány és a környezetvédelem terén folytatott együttműködést –, melyek igazolják, hogy az euroatlanti biztonsági architektúrát miként erősíti a Partnerség, és az együttműködés milyen valódi és gyakorlati jelentőséggel bír a partnerországok életében. A Partnerség keretében végzett tevékenységek kedvező hatást gyakorolnak a partnerországokban folyó reformokra, a demokratikus intézményrendszer fejlesztésére, valamint a szélesebb értelemben vett nemzetközi közösség tagjaiként a partnerországok nemzetközi együttműködésben való részvételére.

Egyetlen kiadványban lehetetlen volna alaposan bemutatni, milyen sokrétű és szerteágazó a partnerországok és a NATO együttműködése. Nem csupán a nagy sajtóvisszhanggal járó balkáni és afganisztáni békefenntartó műveletek sorolhatók ide, hanem egy sor másik terület is: például a terrorizmus elleni küzdelem, a haderőreform, a biztonság gazdasági vonatkozásai, a katasztrófakészültség, a fegyverkorlátozás, a logisztika, a légvédelem, a légtérirányítás, a fegyverzetek, az oktatás és a továbbképzés, a tudomány és a környezetvédelem, valamint a tájékoztató programok.

A NATO különleges kapcsolatokat épített ki továbbá két partnerországgal, Oroszországgal és Ukrajnával, valamint a Mediterrán Párbeszédben részt vevő hét országgal. A Szövetség ezen felül a tágabb értelemben vett Közel-Kelet országaival kialakítandó együttműködési lehetőségeket is vizsgálja, a 2004 júniusában megtartott isztambuli csúcstalálkozón meghirdetett kezdeményezés keretében. Bár ezek a kapcsolatok nem szerepelnek kifejezetten ebben a kiadványban, az említett országokkal folytatott jelenlegi és jövőbeni együttműködés nagy részben az Euroatlanti Partnerség keretében kidolgozott tevékenységekre és mechanizmusokra épít.

Tartalomjegyzék

BIZTONSÁG A

4_

A Partnerség
eredete és
története

8_

Alapvető
mechanizmusok

14_

Biztonsági
párbeszéd és
együttműködés

18_

A NATO és a
partnerországok
térképe

Megjegyzés: A jelen kiadványban a volt jugoszláv Macedón Köztársaságra történő utalások után csillag (*) következik, amely a következő lábjegyzetre utal: *Törökország a Macedón Köztársaságot alkotmányos nevén ismeri el.*

Fotók szerzői jogai: Ha másképpen nem szerepel, az összes fotó © NATO

PARTNERSÉG RÉVÉN

20_

Béketámogató
műveletek

24_

Haderőreform

29_

Katasztrófa-
készültség és
reagálás

33_

Biztonság,
tudomány és
környezetvédelem

36_ Valódi euroatlanti biztonsági kultúra

A Partnerség eredete és története

1989 novemberében a hidegháború végét jelezve leomlott a berlini fal. A közép- és kelet-európai országokban rövid időn belül végbement változások nyomán a NATO a biztonságot illetően új, és a korábbiaktól nagyban eltérő kihívásokkal szembesült. A páratlan léptékű politikai változások hatalmas lehetőségeket nyitottak meg az európai biztonság erősítése terén, ugyanakkor ez a helyzet új bizonytalanságokat és akár az instabilitás lehetőségét is magában rejtette.

A hidegháborús szembenállás után hogyan lehetne megragadni az alkalmat, hogy az európai biztonsági ügyeket új, építő jellegű pályára állítsuk? Milyen lépésekkel lehetne helyreállítani a rendes kapcsolatokat Európa összes országa, a Kelet és Nyugat között? Milyen segítséget lehetne nyújtani a közép- és kelet-európai országoknak, hogy sikerüljön megerősíteniük frissen elnyert függetlenségüket, és hogy törekvésük megvalósuljon: demokratikus országokként regionális- és világszinten teljes

mértékben bekapcsolódhassanak a nemzetközi biztonsági problémák kezelésébe?

A szövetséges vezetők az 1990 júliusában megrendezett londoni csúcstalálkozón „baráti kezét” nyújtottak a régi kelet-nyugati választóvonalon át, és új, együttműködésen alapuló viszonyt ajánlottak fel az összes közép- és kelet-európai ország részére. Így alakulhatott meg 1991 decemberében az Észak-atlanti Együttműködési Tanács (ÉAET), mely fórum keretében a NATO és az új partnerországai megvitathatták közös ügyeiket. (Európában olyan sebességgel zajlottak az események, hogy az ÉAET alakuló ülésén is történelmi esemény tanúi lehettünk: a zárónyilatkozat szövegének egyeztetése során a szovjet nagykövet bejelentette, hogy a Szovjetunió a tanácskozás ideje alatt megszűnt, ezért ő már csak az Oroszországi Föderációt képviseli.)

> A hidegháború vége új lehetőségeket nyitott meg a biztonság növelése és az együttműködés fejlesztése terén.

© ullstein bild-Schmügel

„A Partnerség azon a közös meggyőződésen alapul, hogy az euroatlanti térség stabilitását és a biztonságát kizárólag együttműködéssel és közös cselekvéssel lehet elérni. Az alapvető szabadságjogok és emberi jogok védelme és előmozdítása, valamint a szabadság, az igazságosság és a béke demokrácia által való megőrzése olyan közös alapértékek, melyek a Partnerség alapjául szolgálnak.”

(Békepartnerség: Keretdokumentum – Brüsszeli csúcstalálkozó, 1994. január 10.)

Ezt a hozzáállásban bekövetkezett hatalmas változást a Szövetség 1991 novemberében kibocsátott új stratégiai koncepciója szentesítette, mely a biztonságot szélesebb megközelítésben értelmezte. A Szövetség céljainak politikai eszközökkel történő elérésére minden korábbinál nagyobb lehetőségek mutatkoztak. Bár a védelmi dimenzió továbbra is megkerülhetetlen maradt, attól kezdve nagyobb jelentőséget lehetett tulajdonítani a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi ügyeknek, melyek az euroatlanti térség egészének stabilitását és biztonságát mozdítják elő. A párbeszéd és az együttműködés a Szövetséget érő sokféle kihívás kezelésének alapvető elemévé vált. A hidegháború befejeztével az új korszakban a fő cél a félreértésekből vagy az eltérő célkitűzésekből eredő konfliktusok veszélyének csökkentése, a szövetségesek biztonságát érintő válsághelyzetek hatékonyabb kezelése, az összes európai állam közötti kölcsönös megértés és bizalom növelése, valamint a valódi partnerség lehetőségeinek bővítése a közös biztonsági problémák kezelése során.

A hidegháborút közvetlenül követő időszakban az ÉAET tanácskozásai a hidegháborúból visszamaradt biztonsági ügyekre összpontosítottak, pl. az orosz csapatok balti államokból való kivonására. Megindult a politikai együttműködés számos biztonsági és védelmi ügyben. Az ÉAET több tekintetben is úttörő szerepet töltött be. A testület azonban a többoldalú politikai párbeszédre összpontosított, és nem volt meg annak a lehetősége, hogy az egyes partnerországok külön együttműködési kapcsolatokat alakítsanak a NATO-val.

A helyzet 1994-ben változott meg, amikor elindult a Békepartnerség program, a NATO és az egyes partnerországok közötti gyakorlati elvű kétoldali együttműködési program, amely hatalmas előrelépést jelentett az együttműködési folyamatban. 1997-ben pedig az ÉAET helyébe az Euroatlanti Partnerségi Tanács (EAPT) lépett: az új testület célja, hogy a már elért vívmányokra építve biztosítsa egy erősebb és működőképesebb partnerség kifejlesztését.

A partnerség és az együttműködés lényegében a nemzetközi szintű rendszeres tanácskozásokat és együttműködési tevékenységeket jelenti, melyek célja az átláthatóság és a bizalom építése az euroatlanti térség egészében. Kétoldalú szinten az egyes partnerországok és a NATO közötti, az országok sajátos helyzetének és igényeinek megfelelően alakított gyakorlati munkakapcsolatot jelent.

A partnerségi folyamat része a párbeszéd és megértés kialakítása az összes érintett ország között, melyek közül sokan két, korábban egymással szemben álló szövetségi rendszer tagjaiként egymás ellenlábasai voltak, vagy amelyek között hosszú ideje regionális, területi, politikai, nemzetiségi vagy vallási vita állt fenn. A mindannyiuk biztonságát érintő kihívások közös megoldásait kereső közös tevékenységek során komoly eredményeket sikerült elérni a múltból eredő előítéletek leküzdése, valamint az együttműködésből származó kölcsönös előnyök egyértelművé tétele terén.

A partnerségi folyamat indítása óta figyelemreméltó haladást sikerült elérni, noha visszazökkenések és nehézségek is előfordultak – de ezek talán elkerülhetetlenek voltak, ha belegondolunk, milyen összetett politikai, gazdasági és társadalmi változások mentek végbe Közép- és Kelet-Európában és az egykori Szovjetunióban. Az EAPT és a Békepartnerség program folyamatosan haladt előre, amint a NATO és partnerországai a közöttük kialakított partnerségi megállapodásokra építve egyre bővítették a biztonsági együttműködést. Ahogy az évek során a változóban lévő biztonsági környezet új kihívásai hatására a NATO átalakult, úgy fejlődött a partnerségi program is. A fejlődés dinamizmusának és a Szövetség céljainak való megfelelés megőrzése érdekében a Partnerség tevékenységeit és mechanizmusait is alakítani kellett a NATO új prioritásai szerint (lásd az „Alapvető mechanizmusok” c. fejezetet).

A Partnerséget ezen felül szélesíteni és mélyíteni kellett a különböző partnerországok törekvéseinek megfelelően, hogy továbbra is vonzó célt jelentsen számukra. A NATO két körben végrehajtott bővítése megváltoztatta a szövetségesek és a partnerországok közötti egyensúlyt (lásd a *keretes írást*). 2004 márciusa óta több szövetséges van, mint partnerország – és a fennmaradó partnerországok igen

vegyes csoportot alkotnak. Ide tartoznak a még mindig a múltjuk örökségével küzdő balkáni országok, a kaukázusi és a közép-ázsiai térség stratégiaiag fontos, de alulfejlett országai, valamint a nyugat-európai el nem kötelezett országok. Míg közülük néhányan még védelmi struktúrájuk és képességeik fejlesztésével vannak elfoglalva, mások jelentős erővel képesek hozzájárulni a NATO irányítása alatt álló műveletekhez, és a többi partnerország számára különböző területen tanácsot, kiképzést és támogatást tudnak nyújtani.

Az EAPT keretében ma már 20 partnerország tanácskozik rendszeresen a 26 szövetséges országgal, és együttműködnek a védelem és a biztonság számos különböző vonatkozását felölelő területeken. Katonai erőik gyakran gyakorlatoznak együtt, és szoros kapcsolatban állnak egymással, katonáik egymás mellett szolgálnak a NATO irányítása alatt álló békefenntartó műveletekben, ugyanakkor a szövetségesek és a partnerországok válllvetve dolgoznak együtt a terrorizmus jelentette fenyegetés ellen. A hidegháború végén senki sem tudta volna előre jelezni az euroatlanti stratégiai környezet ilyen hatalmas mérvű fejlődését.

A NATO partnerségi politikájának eredeti célja az akadályok lebontása, valamint a biztonság párbeszéd és együttműködés révén történő kiépítése volt. A mai célok már sokkal magasabbra törnek – a partnerországok a NATO-val együtt a 21. század biztonsági kihívásaival foglalkoznak: a terrorizmussal, a tömegpusztító fegyverek elterjedésével és a bukott államokkal.

SZÖVETSÉGESEK ÉS PARTNEREK

Az évek során harminc ország csatlakozott a Partnerséghez: Albánia, Ausztria, Azerbajdzsán, Bulgária, Csehország, Észtország, Fehéroroszország, Finnország, Grúzia, Horvátország, Írország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Moldávia, Oroszország, Örményország, Románia, Svájc, Svédország, Szlovákia, Szlovénia, Tádzsikisztán, Türkmenisztán, Ukrajna, Üzbegisztán és a volt jugoszláv Macedón Köztársaság*.

Oroszországgal és Ukrajnával 1997 óta különleges kapcsolatot ápol a Szövetség: ekkor született meg a NATO-Oroszország Alapító Okirat a kölcsönös kapcsolatokról, az együttműködésről és a biztonságról, valamint a NATO-Ukrajna Charta a megkülönböztetett partnerségről. Az Oroszországgal folytatott viszony azóta még szorosabb lett a NATO-Oroszország Tanács 2002-es létrehozásával, melynek keretében a szövetségesek és Oroszország egyenlő félként tárgyalnak egymással. A NATO-Ukrajna viszony kiszélesítésére és elmélyítésére is születtek lépések: 2002 novemberében létrejött a NATO-Ukrajna Akcióterv, mely Ukrajna reformtörekvéseit támogatja az euroatlanti biztonsági struktúrákba való teljes integráció felé vezető úton.

Tíz partnerország vált szövetségessé. Csehország, Lengyelország és Magyarország 1999-ben csatlakozott a Szövetséghez, míg Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia 2004-ben. Három jelölt ország a leendő tagság előkészítésénél tart, mégpedig Albánia, Horvátország és a volt jugoszláv Macedón Köztársaság*.

Bosznia-Hercegovina, valamint Szerbia és Montenegró szintén csatlakozni szeretnének a Békepartnerséghez és az Euroatlanti Partnerségi Tanácshoz. A NATO támogatja ezeket a törekvéseket, de ehhez előbb elvárja, hogy bizonyos követelményeknek feleljenek meg. Ez azt jelenti, hogy teljes mértékben kötelesek együttműködni a volt Jugoszláviával foglalkozó Nemzetközi Büntető Törvényszékkel, különösen a háborús bűnökkel gyanúsított két legközismertebb személy, Radovan Karadžić és Ratko Mladić letartóztatásával kapcsolatban. Ezzel párhuzamosan a NATO már támogatja a bosznia-hercegovinai haderőreformot. Szerbia és Montenegróval szintén megkezdődött egy korlátozott biztonsági együttműködés, melynek keretében katonatisztek és polgári személyek NATO-tanfolyamokon vesznek részt, melyeken a Szövetségről, válságkezelési kérdésekről, béketámogató műveletekről és a polgári-katonai együttműködésről tanulnak.

Alapvető mechanizmusok

A NATO rendszeresen tanácskozik partnereivel az Euroatlanti Partnerségi Tanács (EAPT) keretén belül, mely a partnerekkel folytatott viszony általános politikai keretét adja. Az egyes partnerek egyedi kapcsolatokat is ki tudnak építeni a Szövetséggel a Békepartnerség program keretében. Ez egy olyan gyakorlati tevékenységeket magában foglaló program, amelyen belül a partnerek maguk választhatják ki az együttműködési prioritásaikat. A Partnerség ezen két alapvető mechanizmusa mára szervesen beépült az euroatlanti biztonsági szerkezetbe.

A szövetségesek és a partnerek közötti együttműködés további elmélyítésére egymást követő csúcstalálkozókra került sor: Madridban (1997), Washingtonban (1999), Prágában (2002) és Isztambulban (2004). Ezek a kezdeményezések az együttműködés alapját képező közös értékekre és elvekre épültek, és bizonyították az állandó elkötelezettséget a Partnerség alapcélja iránt: a béke és a stabilitás megerősítését és kiterjesztését az euroatlanti térségben és azon túl.

A PARTNERSÉG MÉRFÖLDKÖVEI

- 1991** Az Észak-atlanti Együttműködési Tanács alakuló ülése.
- 1994** A Békepartnerség (PfP) indítása;
A partnerországok küldöttségeket hoznak létre a NATO-nál;
Partnerségi Koordinációs Sejt jön létre a Szövetséges Hatalmak Európai Legfelsőbb Parancsnokságánál (SHAPE).
- 1995** A SHAPE keretén belül létrejön a Nemzetközi Koordinációs Központ.
- 1996** A partnerországok részt vesznek a boszniai békemegállapodás megvalósítására létrehozott NATO-irányítású erőkhöz.
- 1997** Az Euroatlanti Partnerségi Tanács (EAPT) alakuló ülése a portugáliai Sintra városában;
A NATO és az EAPT későbbi csúcstalálkozóján, a spanyolországi Madridban tovább- fejlesztik a Békepartnerség operatív szerepét.
- 1998** Megalakul az Euroatlanti Katasztrófavédelmi Koordinációs Központ és a Katasztrófaelhárítási Egység.
- 1999** Három partner – Csehország, Lengyelország és Magyarország – csatlakozik a NATO-hoz;
A Szövetség Stratégiai Koncepciójának alapvető biztonsági feladatává válik a párbeszéd és az együttműködés;

A washingtoni csúcstalálkozón megállapodás születik a Békepartnerség továbbfejlesztéséről és operatív szerepének megerősítéséről;
A partnerországok csapatokat vetnek be a NATO irányítása alatt álló Koszovói Erők (KFOR) keretében.

- 2001** Szeptember 12-én összeül az EAPT, és elítéli az Egyesült Államokat ért terrortámadásokat, és ígéretet tesz a terrorizmus elleni harcra.
- 2002** Egy átfogó felülvizsgálat az EAPT és a Békepartnerség megerősítéséhez vezet a prágai csúcstalálkozón;
Elindul a Terrorizmus elleni Partnerségi Akcióterv.
- 2003** A partnerországok csapatokkal járulnak hozzá a NATO-irányítású Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erők küldetéséhez Afganisztánban.
- 2004** Hét partner – Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia – csatlakozik a NATO-hoz;
Az isztambuli csúcstalálkozón további lépések születnek a Partnerség megerősítésére;
Elindul a Védelmi Intézményépítési Partnerségi Akcióterv.

Euroatlanti Partnerségi Tanács

Az Euroatlanti Partnerségi Tanács a NATO-tagok és a partnerországok – jelenleg összesen 46 ország – multilaterális fóruma, melyen rendszeres párbeszéd és tanácskozás keretében vitatják meg a politikai és biztonsági kérdéseket. Továbbá politikai keretként szolgál a NATO és a Békepartnerség programban részt vevő egyes országok közötti kétoldalú kapcsolatok fejlesztésére.

Az EAPT megalakítására vonatkozó 1997-es döntés az Észak-atlanti Együttműködési Tanács eredményeinek túlszárnyalására való törekvést fejezte ki, biztonsági fórumot próbáltak kialakítani a jobb és operatívabb partnerségi program céljaira. Az új fórum megalkotásával sikerült megfelelni a partnerekkel a Békepartnerségi program keretében kifejlesztett egyre összetettebb kapcsolatrendszer igényeinek. A bosznia-hercegovinai békefenntartó műveletek, kontextusában jött létre, hiszen ott 1996-tól 14 partnerország teljesített szolgálatot a szövetségesek oldalán. Ezzel párhuzamosan a Békepartnerség program szerepe is bővült: a partnerországok egyre növekvő mértékben vettek részt a döntéshozatali és tervezési folyamatokban a partnerségi tevékenységek teljes körében. Az EAPT megalapítása megnyitotta a partnerségi program keretét is: az eredetileg az egykori Varsói Szerződés országaira kialakított program ezentúl a nyugat-európai el nem kötelezett országok számára is nyitva állt.

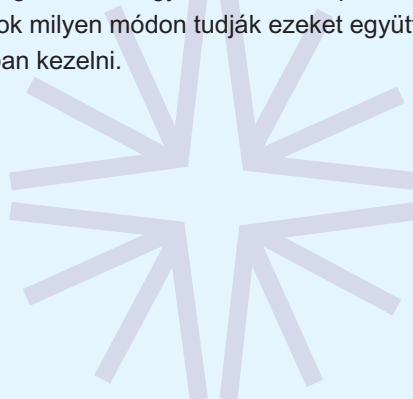
Az EAPT keretén belül nemcsak rövid távú tanácskozások folynak az aktuális politikai és biztonsági kérdésekről, hanem számos téren hosszabb távú tanácskozás és együttműködés is zajlik. Ilyen témák többek között az alábbiak: válságkezelés és béketámogató műveletek; regionális kérdések; fegyverzetellenőrzés és a tömegpusztító fegyverek elterjedésével kapcsolatos témák; a nemzetközi terrorizmus; védelmi kérdések, pl. tervezés, költségvetés-készítés, politika és stratégia; polgári veszélyhelyzeti tervezés és katasztrófakészültség; fegyverzeti együttműködés; nukleáris biztonság; a légiforgalmi irányítás polgári-katonai koordinációja; és a tudományos együttműködés.

> Az Euroatlanti Partnerségi Tanács tanácskozásain a NATO főtitkára elnököl.

A szóban forgó témától függően az EAPT-nek számos lehetőség áll rendelkezésére, melyek lehetővé teszik akár az összes szövetséges és partner találkozóját, akár a kisebb, de nyitott célú munkacsoportok tanácskozásait. Ez a rugalmasság a siker kulcsa.

A legtöbb partnerország diplomáciai missziót működtet a NATO brüsszeli központjában: ezek elősegítik a rendszeres párbeszédet, és hogy akkor kerüljön sor a tanácskozásokra, amikor szükség van rá. Az EAPT havonta ülésezik nagyköveti szinten, évente a külügy- és védelmi miniszterek és vezérkari főnökök szintjén, illetve alkalmanként csúcstalálkozókon. 2005-től kezdődően az új magas szintű EAPT Biztonsági Fórum évente ül össze a fontos biztonsági kérdések megvitatására, valamint annak megvizsgálására, hogy a NATO és a partnerországok milyen módon tudják ezeket együtt a legjobban kezelni.

Békepartnerség

A Szövetség alapjául szolgáló gyakorlati együttműködésre és a demokratikus elvek iránti elkötelezettségre építő Békepartnerség célja a stabilitás növelése, a békére irányuló fenyegetések megszüntetése, valamint az egyes partnerországok és a NATO közötti, illetve a partnerországok egymás közötti erősebb biztonsági kapcsolatainak kialakítása.

A Békepartnerség program alapeleme az egyes partnerországok és a NATO közötti egyéni partneri viszony, melynek kialakítása az egyes részt vevő országok egyéni igényei szerint történik, megvalósítása pedig az egyes kormányok által megválasztott ütemben és szinten megy végbe. A Békepartnerségen keresztül átfogó eszköztárat sikerült létrehozni a Békepartnerség céljainak és célkitűzéseinek megvalósítására, valamint az elképzelések gyakorlati kivitelezésére. Az alábbiakban vázolt eszközök és kezdeményezések a két- és többoldalú cselekvések keretében szolgálnak, a partnereknek a NATO melletti elkötelezettségüket támogató hatásos és áttekinthető programokat kínálnak.

A Békepartnerség formális alapja a Keretdokumentum, mely az egyes partnerországok konkrét vállalásait részletezi. Minden egyes partnerország messzemenő politikai elkötelezettséget vállal a demokratikus társadalom megőrzésére; a nemzetközi jog elveinek betartására; az ENSZ Alapokmányában, az Emberi Jogok Egyetemleges Nyilatkozatában, a Helsinki Záróokmányban és a nemzetközi leszerelési és fegyverzetellenőrzési megállapodásokban foglalt kötelezettségek teljesítésére; a fenyegetés vagy erőszak más államokkal szembeni alkalmazásától való tartózkodásra; a meglévő határok tiszteletben tartására; valamint a viták békés rendezésére. További konkrét elkötelezettségeket is vállalnak a nemzeti védelmi tervezés és költségvetés-készítés átláthatóságának előmozdítására; a fegyveres erők demokratikus ellenőrzésére; valamint a NATO-val közös békefenntartó és humanitárius műveletekre alkalmas képességek kifejlesztésére vonatkozóan. A Keretdokumentum részeként a szövetségesek kötelezettséget vállalnak az olyan partnerországgal való tanácskozássra, amely a területi épségét, politikai függetlenségét vagy biztonságát érintő közvetlen fenyegetést észlel – ezt a mechanizmust például Albánia és a volt jugoszláv Macedón Köztársaság* is igénybe vette a koszovói válság idején.

A partnerországok saját törekvéseik és képességeik függvényében választanak az egyes tevékenységek közül. Kíváncsainkat egy Bemutató Dokumentum keretében terjesztik a szövetségesek elé. Ezek alapján a NATO és az egyes partnerországok közösen kidolgozzák az Egyéni Partnerségi Programot, és arról megállapodást írnak alá. Ezeket a kétéves programokat sokféle lehetséges tevékenységből állítják össze, az egyes országok konkrét érdekei és igényei szerint. Az együttműködés középpontjában kifejezetten a védelemmel kapcsolatos munka, a haderőreform, valamint a haderőreform következményeinek kezelése állnak, de felöleli a NATO tevékenységeinek szinte teljes körét, többek között a védelmi politikát és tervezést, a polgári-katonai kapcsolatokat, az oktatást és képzést, a légvédelmet, a kommunikációs és tájékoztatási rendszereket, a válságkezelést és a polgári veszélyhelyzeti tervezést.

> Horvátország 2000 májusában aláírja a Békepartnerségi Keretdokumentumot.

Jelentős kezdeményezések születtek az 1999-es washingtoni csúcstalálkozón a Békepartnerség operatív szerepének növelésére, valamint a partnerországok bevonására a békepartnerségi program döntéshozatali és tervezési folyamataiba. Ilyen kezdeményezés volt a Műveleti Képességek Konceptió és a Politikai-katonai Keret. Elindult a Kiképzési és Oktatási Fejlesztési Program is, a partnerországok műveleti képességeinek a hadseregek kiképzésén és oktatásán keresztül történő megerősítésére.

A Műveleti Képességek Konceptió kifejlesztése a Szövetség és a partnerországok erőinek a NATO-irányítású békepartnerségi műveletekben való közös fellépésére való képességét hivatott javítani. A cél az, hogy növekvő rugalmassággal lehessen összeállítani igény szerint kialakított erőket a jövőbeni NATO-irányítású békepartnerségi műveletek vállalására és kivitelezésére. A mechanizmus középpontjában az ilyen műveletekre potenciálisan rendelkezésre álló erők és képességek állnak. A partnerek és a szövetség központja és tisztí állománya között, valamint a szövetségesek és a partnerek alakulatai között békeidőben fokozatosan kifejlődő és bővülő munkakapcsolatok segítenek az ilyen erőket a NATO-irányítású erőkhöz integrálni. Az isztambuli csúcstalálkozón született az a kitétel, hogy a Műveleti Képességek Konceptió megvalósításának részeként az interoperabilitási szabványokat és a kapcsolódó kiértékeléseket harmonizálni kell a megfelelő NATO mechanizmusokkal.

A Politikai-katonai Keret a partnerek politikai tanácskozásokban és döntéshozatalban, az operatív tervezési folyamatban és a parancsteljesítésben való részvételének elveit, módozatait és az ezekre vonatkozó egyéb útmutatásokat határozza meg. Isztambulban megfogalmazódott az az igény, hogy a partnereket be kell vonni a döntés-előkészítési folyamat korábbi szakaszaiba is. A keretdokumentum rendelkezéseit a partnerekkel folytatott összes NATO-irányítású műveletben foganatosítják, és ezek a rendelkezések általános útmutatóként is szolgálnak a partnereknek más NATO-tevékenységekhez – pl. a gyakorlatokhoz és a Békepartnerség Pénzügyi Alaphoz – való hozzájárulása során is.

Annak érdekében, hogy a partnerországokat jobban be lehessen vonni a Partnerség napi munkájába, a NATO több központjában létrejöttek a partnerországok tisztjeiből álló PfP Törzsrészlegek. A belgiumi Mons városában működő NATO Műveleti

Parancsnokság alá rendelt Partnerségi Koordinációs Sejt a Békepartnerség program kiképzéseinek és gyakorlatainak koordinálásában segít. Ezen felül a Nemzetközi Koordinációs Központ tájékoztatási és tervezési létesítményeket bocsát az összes olyan NATO-n kívüli ország rendelkezésére, amelyek részt vesznek a NATO irányítása alatt álló békefenntartó műveletekben (lásd 23. oldal).

A békefenntartó műveletekben a partner erők és a NATO katonáinak jobb együttműködése érdekében a PfP Tervezési és Áttekintési Folyamat (PARP) az interoperabilitásra és a képességi követelményekre vonatkozó útmutatást kínál. Ez a folyamat jelentős mértékben járult hozzá a partnerországoknak a balkáni és afganisztáni NATO-irányítású békétámogató műveleteiben mutatott szoros együttműködéséhez. A PARP-mechanizmus a NATO saját erőtervezési rendszerén alapul, és a partnerek számára fakultatívan választható. A tervezési, vagy másképpen Partnerségi Célokat az egyes résztvevő országokkal alakítja ki a Szövetség, az előrehaladást pedig széles körű felülvizsgálatok mérik fel. Az évek során a PARP-követelmények összetettebbé és igényesebbé váltak, igazodva a szövetségeseknek a maguk számára megállapított képességi fejlesztéseihez. A PARP segítségével a partnerek hatásos, mérsékelt költségű és fenntartható fegyveres erőket fejlesztenek ki, és előmozdítják a szélesebb körű védelmi reformra tett erőfeszítéseket is. Ez a mechanizmus például központi szerepet játszott Ukrajna átfogó haderőreformjában is (lásd 25. oldal).

Számos partnerségi kezdeményezés segít a partnereknek a haderőreform következményeit kezelni. A legfontosabb ilyen a PfP Pénzügyi Alap (lásd a keretes írást a 28. oldalon), amely gyakorlati támogatást nyújt a gyalogsági aknáknak és a felesleges fegyverek biztonságos megsemmisítéséhez, valamint a katonai állomány átképzéséhez és a katonai bázisok átalakításához.

> Svájci KFOR helikopter repül a koszovói Pristina felett: A NATO irányítása alatt álló békefenntartó műveletekben való együttműködés előmozdítása a Partnerség egyik fő célkitűzése.

Mélyülő együttműködés

A 2002 novemberében rendezett prágai csúcstalálkozón további lépések születtek a NATO és a partnerországok közötti együttműködés elmélyítésére. Az EAPT és a Békepartnerség átfogó áttekintése folytán javaslat született a partnerekkel folytatott politikai párbeszéd megerősítésére, valamint a szerepvállalásuk további bővítésére a részvételükkel zajló tevékenységek tervezésében, irányításában és ellenőrzésében.

Az új együttműködési mechanizmus, a Partnerségi Akcióterv Prágában indult útjára. Ebben a műfajban elsőként a Terrorizmus elleni Partnerségi Akcióterv jött létre (lásd 15. oldal). Egy másik új kezdeményezés az Egyéni Partnerségi Akcióterv (EPA) volt, amely nem a tevékenységek szabad megválasztásán alapul, hanem lehetővé teszi a Szövetség számára, hogy a hazai reformok – kifejezetten a védelmi és a biztonsági reformok – jobban strukturált támogatását kérő érdeklődő partnerországoknak nyújtott segítséget konkrét szükségleteik és körülményeik szerint lehessen egyénileg alakítani (lásd a *keretes írást*).

A Prágában elért eredményekre építve a 2004-es isztambuli csúcstalálkozón további lépések születtek az Euroatlanti Partnerség megerősítésére, és annak

további alakítására, a fő kérdések kezelése és az egyes partnerországok szükségletei és képességei függvényében. A Védelmi Intézményépítési Partnerségi Akcióterv indításának célja a partnerek segítése és támogatása a hatásos és demokratikusan felelős védelmi intézmények kiépítésében (lásd 24. oldal).

A partnerek NATO-irányítású műveletekhez való hozzájárulásai bővítésének lehetőségeit tovább növeli az a változás, hogy a csapatokkal hozzájáruló országok a döntéshozatali folyamat korábbi szakaszában is részt vehetnek, és tágabb lehetőséget kapnak a politikai tanácskozásra. Ezen felül a Művelési Képességek Konceptió is kibővül, és a partnerek képviseltethetik magukat a Szövetséges Átalakítási Parancsnokságban, melynek feladata előmozdítani és felügyelni a Szövetség erőinek és képességeinek folyamatos átalakítását. Ez segít előmozdítani a NATO és a partnerországok erői közötti nagyobb fokú katonai interoperabilitást és a védelmi erők átalakítását, lépést tartva a NATO saját operatív szerepeinek és képességeinek alakulásával.

Arról is döntés született, hogy különleges figyelem hárul két stratégiai fontos régióban lévő partnerországokkal kialakított kapcsolatokra: ez a két régió a Kaukázus (Azerbajdzsán, Grúzia és Örményország) és Közép-Ázsia (Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Türkmenisztán és Üzbegisztán). A NATO ehhez a két régióhoz kijelölt egy különleges képviselőt, valamint két kapcsolattartó tisztet. Az ő feladatuk a segítségnyújtás és tanácsadás az Egyéni Partnerségi Akciótervek,

továbbá a Védelmi Intézményépítési és a Terrorizmus elleni Partnerségi Akcióterv megfelelő vonatkozásainak megvalósításában, valamint a PARP mechanizmussal kapcsolatos együttműködés terén.

További információk:

www.nato.int/issues/eapc/index.html

www.nato.int/issues/pfpl/index.html

EGYÉNI PARTNERSÉGI AKCIÓTERVEK

A 2002 novemberében megrendezett prágai csúcstalálkozón elindított Egyéni Partnerségi Akciótervek (EPA) olyan országok számára hozzáférhetőek, amelyek rendelkeznek a politikai akarattal és képességgel, hogy elmélyítsék a NATO-val fennálló viszonyukat. Ezen kétéves akciótervek célja a partnerek és a szövetség közötti kölcsönös kapcsolatoknak teret adó különböző együttműködési mechanizmusok összehangolása, azon tevékenységek előtérbe helyezésével, amelyek a hazai reformtörekvéseket támogatják.

Egy ilyen EPA-nak egyértelműen meg kell határoznia az egyes partnerre vonatkozó együttműködési célokat és prioritásokat, és biztosítani kell, hogy a különböző alkalmazott mechanizmusok pontosan megfeleljenek ezeknek a prioritásoknak. A NATO jól irányított, az egyes országokra vonatkozó tanácsokat ad a reform céljainak megfelelően. A releváns kérdésekre vonatkozó intenzív politikai párbeszéd az EPA

folyamat szerves részét képezi. Az egyéni akciótervek megkönnyítik az egyes szövetségesek és partnerországok által nyújtott kétoldalú segítségnyújtás koordinálását, valamint az erőfeszítések koordinálását a többi érintett nemzetközi intézménnyel.

A célkitűzések a következő általános politikai és biztonsági kategóriákra oszlanak: védelmi, biztonsági és katonai kérdések; a közvélemény tájékoztatása; a tudomány és környezetvédelem; a polgári veszélyhelyzeti tervezés; valamint adminisztratív és védelmi biztonsági kérdések és az erőforrásokkal kapcsolatos kérdések.

2004 novemberében Grúzia lett az első ország, amely Egyéni Partnerségi Akciótervet fogadott el a NATO-val. Az Azerbajdzsánnal és Üzbegisztánnal kötött EPA megállapodások jelenleg még fejlesztés alatt állnak. Örményország szintén kifejezte érdeklődését egy ilyen akcióterv kifejlesztése iránt.

> Az Euroatlanti Partnerséget tovább erősítette a 2004. júniusi isztambuli csúcstalálkozó.

Biztonsági párbeszéd és együttműködés

A biztonsági környezet alakulásával az Euroatlanti Partnerség is folyamatosan fejlődik, hogy a szövetségesek és a partnerek számára egyaránt létfontosságú számtalan biztonsági kérdést kezelni tudja. Rendszeres eszmecserék folynak a balkáni és az afganisztáni biztonsági helyzetről, ahol a szövetségesek és a partnerek békefenntartói együtt teljesítenek szolgálatot. Kezdeményezések születnek a gyakorlati együttműködés előmozdítására és koordinálására és a szakismeretek cseréjére az olyan kulcsfontosságú területeken, mint a terrorizmus elleni harc, valamint a tömegpusztító fegyverek elterjedésével és a kis és könnyű fegyverek megsemmisítésével kapcsolatos problémák megoldása.

Számos biztonsági kihívás legjobb megoldása a szomszédos országokkal folytatott szoros együttműködés. Az EAPT és a PfP-program a partnerországok regionális és alregionális szintű, a fő problémák megoldását célzó együttműködésének előmozdítására és támogatására is keretet nyújt, kifejezetten Délkelet-Európában, a Kaukázusban és Közép-Ázsiában.

A terrorizmus elleni harc

A terrorizmus elleni harc manapság a NATO egyik legfontosabb feladata. Az Egyesült Államokat ért 2001. szeptember 11-i támadások nyomán, a NATO megalakulása óta először hivatkozott az 5. cikkely (a Szövetség alapító szerződésében foglalt kollektív biztonsági klauzulának) rendelkezéseire. A NATO és a partnerországok nagykövetei röviddel ezt követően, már másnap összeültek, és egyhangúlag elítélték a támadásokat, és ígéretet tettek a terrorizmus elleni harcra.

„Ezek a barbár tettek megdöbbentenek minket, és feltétel nélkül elítéljük őket, mivel a közös értékeinkre mért támadások voltak. Nem hagyjuk, hogy ezeket az értékeket semmibe vegyék azok, akik az erőszak útjára tértek. Vállaljuk, hogy erőfeszítést nem kímélve harcolunk a terrorizmus ellen. Szoros egységben valljuk, hogy a partnerség és az együttműködés eszméi győzedelmeskedni fognak.”

(EAPT nyilatkozat, 2001. szeptember 12.)

Az EAPT összes – az Észak-Amerikától Európán át Közép-Ázsiáig terjedő térségben található – tagja által azon a napon kifejezett szolidaritás, valamint a terrorizmus elleni harcban azóta megnyilvánuló együttműködés megmutatta, hogy a NATO partnerségi kezdeményezései egy valódi euroatlanti biztonsági kultúra magjait vetették el.

A terrorfenyegetések elleni katonai összefogás iránti közös elkötelezettség kézzelfogható kifejezést nyert, amikor a prágai csúcstalálkozón elindult a Terrorizmus elleni Partnerségi Akcióterv. Az akcióterv politikai tanácskozások és gyakorlati intézkedések révén nyújt keretet az ezen a téren zajló együttműködésre és a szakismeretek cseréjére. Ugyanakkor a hírszerzési adatok hatékonyabb megosztásához és együttműködéshez vezet a határok ellenőrzése és a terrorizmussal kapcsolatos kiképzés és gyakorlatok terén, továbbá elősegíti a terrorista támadások elleni és az ilyen támadások következményeinek kezelésére szolgáló védelmi képességek fejlesztését (lásd 32. oldal). Elősegíti továbbá a felesleges lőszer, a kézi lőfegyverek és könnyű fegyverek (pl. vállról indítható rakéták és gránátvetők) fizikai biztonságát és biztonságos megsemmisítését célzó munkákat.

A fegyverek elterjedésének megakadályozása

Tömegpusztító fegyverek

A tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozása a 21. század egyik legfontosabb biztonsági kihívása. A NATO és a partnerek közötti párbeszéd kitüntetett szerepet játszik a Szövetségnek a fegyverek elterjedésének megakadályozására vonatkozó céljai elérésében. A bizalom és felelősség a fegyverek elterjedése elleni küzdelem sikerének szükséges feltételei, és kizárólag nyíltság és átláthatóság révén érhetők el.

A partnerekkel folytatott tanácskozások keretében a Szövetség arra törekszik, hogy növelje a közös megértést és az információcserét a fegyverek elterjedésével kapcsolatos kérdésekben. A politikai és védelmi erőfeszítésekkel foglalkozó, a külügy- és védelmi miniszterek részvételével zajló tanácskozások hasznos módon járulnak hozzá a kölcsönös

bizalomépítéshez. Ezen felül számos partnerország erős háttérrel rendelkezik a tömegpusztító fegyverek ellen való felkészültség terén, ezért jelentős mértékben és nagy erővel képesek hozzájárulni az ezen a téren tett közös erőfeszítésekhez.

A konkrét kérdésekkel számos szeminárium és műhelyfoglalkozás foglalkozott. Az egyik részletesen megvitatott téma az „Anthrax – tanulságok” téma volt, melynek keretében sikerült megállapítani az ilyen jellegű fenyegetések eshetőségére vonatkozó legfőbb tervezési pontokat, a 2001 őszén az Egyesült Államokban és más országokban előforduló esetek alapján. Egy másik téma az ipari eredetű környezet-szennyezés veszélyeivel és az egyéb orvosi-operatív kihívásokkal kapcsolatos problémákat ölelte fel.

> A tömegpusztító fegyverek elterjedése jelentős biztonsági kihívást jelent a 21. században.

A biológiai és vegyi fegyverekkel kapcsolatos potenciális kockázatok témájában megtartott EAPT-műhelyfoglalkozások a partnerek számára lehetővé tették az információcserét és a példaértékű megoldások megismerését. A foglalkozásokon megvitatták a tömegpusztító fegyverek elleni védelemmel kapcsolatos új képességek és berendezések kutatásának és fejlesztésének kérdését, elősegítve az általános felkészültség javítását célzó legjobb módszerek megismerését.

A NATO és a partnerországok leszerelési szakemberei számára lehetőség nyílt megvitatni a tömegpusztító fegyverek elterjedésének politikai és hírszerzés-megosztási vonatkozásait. A tanácskozások középpontjában a fegyverek elterjedésének fő tendenciái álltak, és egyes regionális témákban az EAPT-n kívüli országok (pl. Kína, Japán, Izrael és Dél-Korea) előadásai is elhangzottak. A partnerek információkat cseréltek az exportellenőrzési gyakorlatokról és a fegyverek elterjedése elleni új kezdeményezések – pl. az ENSZ Biztonság Tanácsa 1540. sz. határozatának – megvalósításáról.

A Szövetség tagjai tájékoztatták a partnereket a NATO tevékenységeiről a vegyi, biológiai, sugárzási és nukleáris (CBRN) védelem terén, főként a NATO CBRN Védelmi Zászlóalj megalakításáról és bevetéséről.

Az aknák és kézi lőfegyverek elleni akció

Az olcsó és nem ellenőrzött háborús fegyverek elterjedéséből eredő veszélyek egyre jobban aggasztják a nemzetközi közösséget. A könnyen beszerezhető és könnyen használható kézi lőfegyverek nagy szerepet játszanak a fegyveres konfliktusok kirobbantásában és elnyújtásában. A terjedőben lévő erőszak célpontjai és áldozatai egyre gyakrabban polgári lakosok. Az ENSZ és egyéb források szerint az 1990-es évek négymillió háborúval kapcsolatos halálesete közül 90 százalék polgári személyeket érintett, és ezek 80 százaléka nő vagy gyermek volt. A becslések szerint a világon mintegy fél milliárd kézi lőfegyver és könnyű fegyver van – vagyis minden 12 emberre jut egy. Naponta 1000 halálesetet okoznak. A becslések szerint világszerte 100 millió olyan ember nyugszik a földben, akinek halálát gyalogsági akna okozta. Átlagosan 22 percenként robban fel egy gyalogsági akna, évente mintegy 26 000 ember halálát vagy megcsönkítését okozva.

Globális, regionális és helyi szinten sok többoldalú kezdeményezés született a kézi lőfegyverek terjedésének megakadályozására, és a humanitárius aknamentesítési feladatok kezelésére. A NATO és a partnerországok segíteni próbálnak ezen erőfeszítésekben, a Partnerség politikai és katonai szakismereteivel próbálnak megfelelni ezeknek a kihívásoknak az euroatlanti térségben.

> A kézi lőfegyverek és a könnyű fegyverek terjedése egyre jobban aggasztja a nemzetközi közösséget.

Az EAPT létrehozta a kézi lőfegyverekkel, a könnyű fegyverekkel és az aknamentesítéssel foglalkozó ad hoc munkacsoportot, hogy legyen egy fórum, ahol információkat lehet cserélni az ilyen fegyverek szállításának ellenőrzésére vonatkozó legjobb módszerekről, pl. a nemzeti exportkorlátozási és ellenőrzési mechanizmusok révén. A Békepartnerség program szintén törekszik a kiképzésre a felhalmozott nukleáris készletek kezelésének és biztonságos tárolásának, a felesleges készletek hulladékfeldolgozásának és megsemmisítésének, valamint a fegyverek békefenntartó műveletek során zajló begyűjtésének és megsemmisítésének terén. Ezen felül külön kérésre az egyes országok egyedi segítségnyújtásban is részesülhetnek.

A gyalogsági aknák kérdésével ugyanez a munkacsoport, valamint a Békepartnerség program is foglalkozik. Szemináriumok és műhelyfoglalkozások foglalkoztak a probléma egyes kiemelt vonatkozásaival. Bár az ENSZ aknamentesítési szolgálatának az elsődleges feladata a humanitárius aknamentesítés a terepen, a NATO és a partnerországok balkáni és afganisztáni békefenntartó műveletekben részt vevő csapatai rendszeresen segédkeztek különböző szervezeteknek a humanitárius aknamentesítési erőfeszítésekben. A Balkánon 26 millió négyzetmétert sikerült aknamentesíteni, Afganisztánban pedig az ISAF erők a kabuli nemzetközi repülőtér és saját műveleti területük más részeinek aknamentesítésében segítenek.

A 2000-ben kialakított PfP Pénzügyi Alap mechanizmus (lásd 28. oldal) célja az adományozó országoktól származó pénzforgások átcsoportosítása a gyalogsági aknák megsemmisítésének támogatására. 2004 decemberéig több mint kétmillió gyalogsági aknát sikerült megsemmisíteni, és a program előreláthatólag a jövőben is folytatódik. A Pénzügyi Alap hatóköre azóta kibővült, és ma már kiterjed a felesleges lőszerre, a kézi lőfegyverekre és a könnyű fegyverek megsemmisítésére is.

> A NATO és a partnerországok békefenntartói gyakran támogatják a humanitárius aknamentesítési műveleteket.

NATO-ORSZÁGOK

Belgium (1)

Bulgária (2)

Kanada (3)

Csehország (4)

Dánia (5)

Észtország (6)

Franciaország (7)

Németország (8)

Görögország (9)

Magyarország (10)

Izland (11)

Olaszország (12)

Lettország (13)

Litvánia (14)

Luxemburg (15)

Hollandia (16)

Norvégia (17)

Lengyelország (18)

Portugália (19)

Románia (20)

Szlovákia (21)

Szlovénia (22)

Spanyolország (23)

Törökország (24)

Egyesült Királyság (25)

Egyesült Államok (26)

PARTNERORSZÁGOK

Albánia (27)

Örményország (28)

Ausztria (29)

Azerbajdzsán (30)

Fehéroroszország (31)

Horvátország (32)

Finnország (33)

Grúzia (34)

Írország (35)

Kazahsztán (36)

Kirgizisztán (37)

Moldávia (38)

Oroszország (39)

Svédország (40)

Svájc (41)

Tádzsikisztán (42)

volt jugoszláv Macedón Köztársaság* (43)

Türkmenisztán (44)

Ukrajna (45)

Üzbegisztán (46)

* Törökország a Macedón Köztársaságot alkotmányos nevén ismeri el.

Béketámogató műveletek

> A partnerországok nagymértékben járulnak hozzá az afganisztáni Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erők munkájához.

A partnerországok meghatározó szerepet játszottak a NATO-irányítású béketámogató műveletekben a Balkánon, és jelenleg is jelentős mértékben járulnak hozzá a NATO afganisztáni küldetéséhez. A partnerországok részvétele ezekben a műveletekben növeli az euroatlanti és azon túli térség biztonságát. A partnerek erői ezek révén gyakorlati tapasztalatokat szerezhetnek a szövetséges erőkkel való közös munkáról a válságok stabilitásának helyreállítása terén. Részvételük abban is segít, hogy levegye a Szövetség tagjainak válláról az egyre szaporodó küldetések jelentette teher egy részét. Ezen felül a partnerek részvétele a NATO-irányítású műveletekben hozzájárul egy széles alapokon nyugvó nemzetközi konszenzus kialakításához a válságok kezelésében és az instabilitás terjedésének megelőzésében.

Igen sok partnerország katonái szoktak hozzá a NATO-tagok katonái melletti munkához, megismerve a Szövetségnek az összetett és nehéz helyzetekben alkalmazott munkamódszereit. Ez az együttes munka bármely más tényezőnél nagyobb jelentőségű volt a kapcsolatok ápolásában, a bizalom építésében és a megértés kiépítésében azon katonai erők között, amelyek a hidegháború végéig egymással szemben álló szövetségi rendszerek tagjai voltak egy megosztott kontinensen. Napjainkban a NATO és a partnerországok a terepen együttműködve küzdenek meg a 21. század kihívásaival.

Az afganisztáni küldetés

A Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erők (ISAF) a NATO irányítása alatt teljesítenek szolgálatot Afganisztánban 2003 augusztusa óta. Az ENSZ-mandátummal rendelkező erők küldetése az afgán hatóságok segítése a két évtizednyi háborúskodás után álló ország békés rendezésének és stabilitásának megvalósításában, valamint megakadályozni azt, hogy az országot a terroristák újra bázisként használhassák.

Az ISAF eredeti mandátuma szerint a műveletek Kabulra és a környező területekre korlátozódtak, de azóta egy újabb ENSZ-mandátum a fővároson túlra is kiterjesztette a megbízatást. Az ISAF jelenléte fokozatosan kiterjedt az ország északi részére is, a Tartományi Újjáépítési Csoport (PRT) kialakításával. Ez egy polgári és katonai személyekből álló csoportosulás, amely az ország vidéki tartományaiban dolgozva terjeszti ki a központi kormányzat fennhatóságát, valamint elősegíti a fejlesztést és az újjáépítést. A Kabultól nyugatra eső területekre való további kiterjeszkedés előkészületei 2004 őszén indultak meg. Ezen felül nyolc héten keresztül további csapatokat vetettek be a választási folyamatok támogatására a 2004 októberében megrendezett elnökválasztást megelőzően és a választás idején.

2004 szeptemberében az ISAF erőiben tíz partnerország vett részt, melyek közül néhányan értékes különleges alakulatokkal, pl. katonai rendőrséggel és aknamentesítő csoportokkal járultak hozzá a küldetéshez. Ezen felül a közép-ázsiai partnerországok jelentős mértékben segítettek az ISAF-erők logisztikai ellátásának biztosításában, mivel a hadifelszereléseket több partnerországon keresztül kellett szállítani, hogy elérjék Afganisztánt. A Békepartnerség program keretében kiépített kapcsolatok alapján tudtak a szövetségesek kétoldalú megállapodásokat kötni a hadianyagok ezeken az országokon keresztül történő szállításáról, valamint az erők és az utánpótlás területükön való állomásoztatásáról. Németország és Üzbegisztán például formális megállapodást kötött az afgán határ melletti Termez város katonai repülőterének használatáról, ahonnan légihidat építettek ki Kabulba és Afganisztán északi részeire; Hollandia és Kirgizisztán megállapodást kötött arról, hogy a holland F-16-os harcászati repülőgépek a biskeki repülőtérrel kiindulva működ-hessenek; ugyanakkor Franciaország is hasonló megállapodást kötött Tádzsikisztánnal, egy dusanbei logisztikai központ üzemeltetéséről. Mivel Afganisztán soknemzetiségű ország, több közép-ázsiai partner-ország befolyással rendelkezik a különböző fontos helyi szereplőkre, és ezzel a befolyással szintén támogathatják az ISAF céljainak megvalósítását.

A partnerek által az ISAF-erőknek nyújtott ilyen típusú segítség, a NATO hagyományos működési területeitől távol, az egyik magyarázata annak, hogy a Szövetség számára miért ennyire fontos a Partnerség intézménye.

A balkáni műveletek

Amióta a Szövetség legelső békefenntartó küldetését megkezdte Bosznia-Hercegovinában, a partner-országok szerves részét képezik a NATO-irányítású balkáni béketámogató műveleteknek. Az évek során a NATO-irányítású bosznia-hercegovinai béketámogató műveletben részt vevő csapatok 10 százalékát, míg a Koszovói Erők (KFOR) 18 százalékát tették ki a partnerországok és a NATO-n kívüli egyéb országok által küldött csapatok.

Bosznia-Hercegovina

A Bosznia-Hercegovinában bevetett Végrehajtó Erőkhöz (IFOR) 14 partnerország járult hozzá a Daytoni Békemegállapodás 1995. december 14-i aláírása után. Az ENSZ-től a békemegállapodás katonai vonatkozásainak megvalósítására kapott mandátum alapján az IFOR küldetésének célja az ellenségeskedés lezárása; a háború által sújtott ország újonnan létrehozott entitásai (a Bosznia-Hercegovina Föderáció és a Szerb Köztársaság) fegyveres erőinek szétválasztása; valamint a két entitás közötti területcserék lebonyolítása volt.

Az IFOR erőit 1996 decemberében a kisebb Stabilizációs Erők (SFOR) váltották fel. Az ellenségeskedés feléledésének megakadályozásán, és a békefolyamat előrehaladását elősegítő feltételek megteremtésén kívül az SFOR küldetése kiterjedt arra is, hogy az országban tartós békét

> Egy svéd SFOR-békefenntartó kutyájával aknák után kutat.

kiépítő nemzetközi közösség keretein belül támogassa a civil szervezetek munkáját. A békefenntartó csapatok segítettek a menekülteknek és az otthonukból elűződött személyeknek visszatérni otthonukba, és hozzájárultak a boszniai katonai erők megreformálásához is. A biztonsági helyzet fokozatos javulásával az országban szolgálatot teljesítő békefenntartók száma az eredetileg bevetett 60 000 főről 2004-re csupán 7000 főre csökkent.

A NATO-irányítású bosznia-hercegovinai békétámogató művelet 2004 decemberében véget ért, és a biztonság fenntartásának feladatát az Európai Unió által vezetett misszió vette át. Az SFOR küldetésének sikeres teljesítése bizonyítja a békefenntartás és újjáépítés terén érvényesülő széles látókörű és hosszú távú megközelítés jogosságát. Igazolja továbbá azt a türelmet és kitartást, amelyet a szövetségesek és a partnerországok tanúsítottak a balkáni régió egészében az elmúlt évtized során, és amelyet továbbra is tanúsítanak Koszovó iránt.

Az SFOR küldetésének befejezése nem jelentette a NATO bosznia-hercegovinai kötelezettségvállalásának végét. A NATO továbbra is fenntartja katonai központját, melynek fő feladata a boszniai hatóságok segítése a haderőreformban, valamint az ország felkészítése a Békepartnerség programban való tagságra. A tevékenységi köreibe tartozik még a terrorizmus elleni küzdelem, a háborús bűnökkel gyanúsítottak elfogatása, valamint a hírszerzés.

Koszovó

Miután a szövetségesek 78 napon át légitámadást intéztek a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság egyes célpontjaira, és rákényszerítették a Milosević-rezsimet, hogy beleegyezen a nemzetközi közösség követeléseibe, vagyis a szerb erők Koszovóból való kivonásába, és hogy vessen véget az albán lakosság erőszakos elnyomásának, a menekültek számára pedig tegye lehetővé a visszatérést, NATO-irányítású békefenntartó erőket vetettek be a Szerbia részét képező Koszovó tartományban.

A NATO és a jugoszláv parancsnokok közötti Katonai Műszaki Megállapodás megkötésével 1999 júniusában lehetővé vált a Koszovói Erők (KFOR) ENSZ-mandátum alatti bevetése a tartományban.

Ennek küldetése az ellenségeskedések kiűzlésének megakadályozása, egy biztonságos környezet kialakítása, a nemzetközi humanitárius erőfeszítések és az ENSZ Koszovói Ideiglenes Közigazgatási Missziója (UNMIK) munkájának támogatása.

A KFOR keretében kezdetben mintegy 43 000 főt számláló csapatokat vetettek be. A csapatok fokozatos csökkentése kevesebb, mint felére olvasztotta ezt a számot. 2004 októberében a kb. 18 000 fős keretben részt vett a legtöbb NATO-tagállam, kilenc partnerország és két másik, NATO-n kívüli ország, mégpedig Argentína és Marokkó.

Az UNMIK misszióval szoros együttműködésben a KFOR segít a koszovói biztonságos környezet megteremtésében, ahol a demokrácia megerősödését nemzetközi segélyek is támogathatják. Folyamatban van a polgári létesítmények újjáépítése, és a tartományban már sikerült helyreállítani az elfogadható szintű közbiztonságot és a normális életet. A 2004 márciusában kitört nemzetiségi villongás azonban azt jelzi, hogy továbbra is komoly kihívásokkal kell számolni, és még mindig szükséges az erőteljes katonai jelenlét Koszovóban.

Együttműködés

A Békepartnerség egyik fő célja a partnerországok erőinek olyan irányú kiképzése, hogy azok képesek legyenek együttműködni a NATO erőkkel a békefenntartó tevékenységek során (lásd még: 10.-11. oldal). A kétoldalú programok és a katonai gyakorlatok segítenek a partnerországoknak erők olyan irányú fejlesztésében, hogy képesek legyenek részt venni a békefenntartó tevékenységekben a NATO-erők oldalán. A közös nyelv – az angol – elsajátítása, és az interoperabilitás kifejlesztése alapvető fontosságúak. A partnerországok katonai erői egyre növekvő mértékben alkalmazkodnak a Szövetség működési normáihoz, így eredményesebben tudnak a terepen együttműködni, ugyanakkor a NATO által alkalmazott eljárásokkal és rendszerekkel kompatibilis megoldásokat vesznek át.

A Műveleti Képességek Konceptió alapvető szerepet játszik ebben a tekintetben. A SHAPE keretében 1994-ben megalakított Partnerségi Koordinációs Sejt a NATO stratégiai parancsnokságait támogatja a PfP-kiképzések és gyakorlatok koordinálásában.

A partnerek és a NATO-n kívüli egyéb országok NATO-irányítású béketámogató műveletekben való részvételének irányítását a Politikai-katonai Keret végzi. Ezt segíti elő a SHAPE keretén belül 1995 októberében megalakult Nemzetközi Koordinációs Központ, amely tájékoztatási és tervezési létesítményeket bocsát a csapatokkal hozzájáruló, NATO-n kívüli országok rendelkezésére. Az egyes országok részvétele pénzügyi és műszaki megállapodások függvénye, mely megállapodásokat a csapatokkal hozzájáruló egyes országok és a NATO közösen dolgozzák ki, az ilyen műveletekhez felajánlott hozzájárulások felmérését követően. Minden egyes partnerország felelősséggel tartozik saját alakulatainak bevetéséért, és azok eredményes működésének biztosításáért. Egyes esetekben kétoldalú alapon valamelyik NATO-tagállam is nyújthat támogatást.

Bár a NATO irányítása alatt álló békefenntartó műveletekhez csapatokkal hozzájáruló NATO-n kívüli országok nagyobbik része a Békepartnerség program európai elhelyezkedésű résztvevője, a csapatokkal hozzájáruló országok közül többen más földrészen találhatók, és nincsen formális kapcsolatuk a Szövetséggel. Dél-Amerikából Argentína adott békefenntartókat az SFOR- és a KFOR-misszióknak, és Chile is hozzájárult az SFOR-erőkhöz. A NATO Mediterrán Párbeszéd programjában részt vevő országok közül Jordánia és Marokkó adtak békefenntartókat az SFOR és a KFOR misszióihoz, egyiptomi békefenntartók pedig Bosznia-Hercegovinában szolgáltak a NATO-irányítású erők kötelékében. Egy másik arab ország, az Egyesült Arab Emírátsok szintén nagy kontingenst küldött a KFOR erőibe. Délkelet-Ázsiából Malajzia adott békefenntartókat az IFOR és a KFOR erőinek. Továbbá, az Egyesült Királysággal fennálló csereprogramok részeként ausztrál és új-zélandi katonákat küldtek kormányaik a Balkánra békefenntartói szolgálatra. Új-zélandiak egy kisebb csoportja is szolgál az ISAF keretén belül.

Orosz békefenntartók

Több mint hét éven át, amíg 2003 nyarán ki nem vonult az SFOR és KFOR erők kötelékéből, Oroszország adta a balkáni békefenntartó erők legnagyobb NATO-n kívüli kontingensét, melyben orosz katonák a szövetségesek és a partnerek oldalán dolgoztak azon, hogy a nemzetközi közösség tartós biztonságot és stabilitást építhessen ki a régióban.

Az orosz békefenntartók először 1996 januárjában teljesítettek szolgálatot Bosznia-Hercegovinában, ahol az északi szektorban egy nemzetközi dandár részét képezték, napi járőrözési és biztonsági ellenőrzési feladatokat látva el, valamint újjáépítési és humanitárius feladatokban segítve. Miután Oroszország kiemelkedő diplomáciai szerepet játszott a koszovói konfliktus lezárásában, a NATO 1999-es légi hadjáratával kapcsolatos nézeteltérések ellenére, az orosz csapatok az 1999. júniusi koszovói bevetésük óta a tartomány keleti, északi és déli részén telepített nemzetközi dandárok részeként teljesítettek szolgálatot, valamint segítettek a pristina repülőtér üzemeltetésében, továbbá orvosi létesítményeket biztosítottak és orvosi szolgáltatást nyújtottak.

A hidegháború befejeztével eltűnt a kelet-nyugati konfrontáció fenyegetése. A tömeghadseregekre, valamint a hatalmas mennyiségben felhalmozott fegyverekre és lőszerre már nem volt szükség. A békésebb idők hozadékaként sokan csökkentett védelmi kiadásokra számítottak. A haderő megreformálása azonban nem is olcsó, nem is könnyű feladat. Emellett a NATO és a partnerországok hamarosan új biztonsági kihívásokkal álltak szemben, fegyveres erőiket pedig a megváltozott biztonsági környezethez kellett igazítaniuk, ami természetesen gazdasági következményekkel is jár.

A NATO tagországai fokozatosan csökkentették katonai állományuk létszámát, felszereléseik és bázisaik mennyiségét, ugyanakkor erőiket átalakították, hogy jobban meg tudjanak felelni az új kor védelmi igényeinek. Több partnerország még csak most kezdi meg ezt a hosszú és nehéz folyamatot, sok esetben szűkös erőforrások és korlátozott szakértelem mellett. Azzal az irdatlan méretű feladattal kell megbirkózniuk, hogy átszervezzék és átképezzék katonai erőiket, melyek korábban egy túlmilitarizált környezet részét képezték, és amelyek a demokratikus változások közepette anyagilag már nem finanszírozhatóak és nem megfelelőek. A fegyveres erők átalakítása során ezen országok számára az egyik legfontosabb feladat olyan új képességek kifejlesztése, melyek révén eredményesebben tudnak hozzájárulni a válságkezelő és békefenntartó műveletekhez az euroatlanti térségben. A haderőreform másik fontos tényezőjeként biztosítani kell a reform következményeinek megfelelő kezelését.

A Békepartnerség program egyik legfontosabb hozadéka a PfP Tervezési és Áttekintési Folyamat (PARP, lásd 11. oldal), annak célmegjelölő és áttekintő mechanizmusaival együtt, melyeket a NATO és az egyes partnerországok között kétoldalúan kialakított programok egészítenek ki. Az ilyen programok révén a NATO és a nyugat-európai partnerek szakismereteket cserélhetnek, valamint segítséget nyújthatnak a haderőreform szerteágazó elméleti és gyakorlati problémáival kapcsolatban.

Az átfogó haderőreform előmozdítása

Eredményes intézmények kialakítása

A polgári és demokratikus ellenőrzés alatt álló eredményes és hatékony állami védelmi intézmények az euroatlanti térség stabilitása szempontjából elengedhetetlenek, a nemzetközi biztonsági együttműködés szempontjából pedig alapvetően fontosak. Ennek felismeréseként indult útjára a 2004 júniusában megrendezett isztambuli csúcstalálkozón a Védelmi Intézményépítési Partnerségi Akcióterv, melyet az EAPT-országok állam- és kormányfői hoztak létre.

Ennek az új mechanizmusnak a célja, hogy támogassa a partnerországoknak a védelmi intézmények átalakításának és átszervezésének megkezdésére és folytatására tett erőfeszítéseit, melyekkel a hazai igényeknek és a nemzetközi kötelezettségvállalásoknak próbálnak megfelelni. Ez meghatározza a Partnerség keretében végzett munka közös célkitűzéseit, előmozdítja a vonatkozó szakismeretek cseréjét, valamint segít a kétoldalú védelmi és biztonsági segítségnyújtási programok kialakításában.

Az Akcióterv céljai az alábbiak: eredményes és átlátható megoldások kidolgozása a védelmi tevékenységek demokratikus ellenőrzésére; polgári részvétel a védelmi és biztonsági politika kialakításában; a védelmi szektor eredményes és átlátható törvényhozási és törvénykezési felügyelete; a biztonsági kockázatok és a nemzeti védelmi követelmények jobb felmérése, párosítva a könnyen finanszírozható és kölcsönösen felhasználható képességek kifejlesztésével és fenntartásával; a védelmi minisztériumok és a haderőhöz kapcsolódó egyéb szervek irányításának optimalizálása; a védelmi szektorban érvényes nemzetközi normák és gyakorlatok betartása, ideértve az exportszabályozást is; eredményes és átlátható pénzügyi, tervezési és erőforrás-elosztási eljárások a védelmi területen; a védelmi kiadásoknak, valamint a haderők átszervezésének társadalmi és gazdasági következményeinek hatékony kezelése; eredményes és átlátható személyi struktúrák és gyakorlatok a védelmi erőkben; eredményes nemzetközi együttműködés és jószomszédi viszony a védelmi és biztonsági kérdésekben.

Az Akcióterv megvalósítása teljes mértékben az EAPT és a Békepartnerség meglévő eszközeire és mechanizmusaira támaszkodik. A PARP-mechanizmus az Akcióterv célkitűzései megvalósításának fő eszközéül szolgál majd, és ennek a szerepnek a betöltéséhez át is fog alakulni. Az eredményes megvalósításához szükséges a védelemhez, a védelemgazdálkodáshoz és a haderőreformhoz kapcsolódó normák és fogalmak közös megértése és tisztázása. Az interoperabilitás „elméleti” szintű eléréséhez jelentős mértékű befektetésre van szükség az oktatás területén, valamint arra, hogy a szövetségesek és partnerek a korábbinál nagyobb mértékben legyenek hajlandók a vonatkozó ismeretek és tapasztalatok megosztására.

Esettanulmány: Ukrajna

A NATO és Ukrajna között a haderőreform terén kifejlesztett együttműködési program bármely más partnerország hasonló programjánál átfogóbb. Azt is jól mutatja, hogy milyen széles körű együttműködési tevékenységek állnak a partnerországok rendelkezésére ezen a téren.

Amikor Ukrajna 1991-ben kinyilvánította függetlenségét, megörökölte az egykori Szovjetunió katonai felépítésének és fegyveres erőinek egy részét. Ukrajna a NATO támogatását kérte, hogy a hidegháborús örökségét egy kisebb, korszerűbb és hatékonyabb fegyveres erővé alakíthassa át, amely képes az ország új biztonsági igényeinek megfelelni, és képes támogatni Ukrajnának az európai stabilitás és biztonság megteremtéséhez való aktív hozzájárulásra tett törekvéseit. A feladat során a NATO számára a legfontosabb az ukrajnai fegyveres erők demokratikus és polgári ellenőrzésének megerősítése, valamint a NATO erőivel való interoperabilitás javítása.

A Békepartnerség programba való 1994-es belépés után a NATO-val folytatott egyre intenzívebb kapcsolatok és együttműködés hatására Ukrajna már nagymértékben tudott építeni a NATO-tól kapott tanácsokra és gyakorlati segítségnyújtásra. A fokozódó együttműködés megtestesülése volt a NATO és Ukrajna közötti megkülönböztetett partnerségről szóló charta 1997-es aláírása. Egy évvel később megalakult a Védelmi Reformmal foglalkozó Közös Munkacsoport (JWGDR), melynek feladata a védelmi és biztonsági szektor átalakításával kapcsolatos tanácskozás és gyakorlati együttműködés elősegítése. 1999 áprilisában pedig Kijevben megalakult a NATO Kapcsolattartó Iroda, a haderőreformra irányuló törekvések támogatására.

A Békepartnerség programban való részvétel jelentős mértékben hozzájárul Ukrajna reformtörekvéseihez és jobb interoperabilitás megvalósításához. A PARP-mechanizmus kifejezetten nagy fontosságú abban a tekintetben, hogy segítette megállapítani a védelmi tervezés fő követelményeit. Jelentős tényező volt a védelmi áttekintés elvégzéséhez nyújtott műszaki segítségnyújtás és tanácsadás, melyek alapján Ukrajna össze tudta állítani a haderőreform tervét. Egy ilyen védelmi áttekintés összetett objektív elemzési folyamat, melynek célja egy adott ország védelmi követelményeinek megállapítása a nemzeti biztonsági politika alapján; a követelmények összevetése a rendelkezésre álló erőforrásokkal; arra vonatkozó javaslatok készítése, hogy az erők és képességek milyen összeállításban jelentik a legnagyobb értéket az adófizetők pénzéhez mérten. Az áttekintés eredménye szolgáltatja a további reformok elméleti keretét, mely reformok lényegükben fogva hosszabb időszakon keresztül tartó vállalkozásokat jelentenek.

> A NATO Katonai Bizottságának elnöke (középen) 2004 februárjában az ukrajnai Kijevbe látogatott a hadseregek közötti együttműködésben és a haderőreformban tett előrelépés áttekintésére.

Az együttműködés egyéb fontos elemei közé tartozik Ukrajna segítése egy új biztonsági koncepció és katonai doktrína kifejlesztésében, az eredményesebb és átláthatóbb védelmi költségvetés-készítés és -tervezés megteremtésében, valamint a polgári-katonai kapcsolatok megerősítésében, ideértve a polgári személyek nagyobb szerepvállalását az ukrán védelmi struktúrákban. Ukrajna átszervezésre és átalakításra irányuló erőfeszítéseit támogatja a katonai erők csökkentésére, a fegyveres erők átalakítására és professzionálissá alakítására, valamint a gyorsreagálású erők kialakítására vonatkozó strukturált tanácsadás is. A tevékenységek nem korlátozódnak a fegyveres erőkre és a védelmi minisztériumra, hanem kiterjednek az ukrán határőrségre és a belügyminisztérium fegyveres állományának nyújtott támogatásra is.

A védelmi átalakítási folyamat lényeges elemét jelenti a kiképzés és az oktatás. Magas rangú ukrán tisztek rendszeresen vesznek részt a partnerországok számára nyitva álló képzéseken a NATO Védelmi Kollégiumában az olaszországi Rómában, valamint a NATO Iskolában a németországi Oberammergauban. A katonai állomány gyakorlati tapasztalatokat is szerez a NATO-országok és a partnerországok erőivel tartott különböző tevékenységeken és a sokféle katonai gyakorlat folyamán kifejtett közös munkából.

A haderőreform következményeinek kezelésében Ukrainát a NATO azzal is segítette, hogy nyelvoktatási és gazdálkodási tanfolyamokat finanszírozott és valósított meg Ukrajna Nemzeti Koordinációs Központjával együttműködésben. E központ feladata a leszerelt katonai állomány társadalmi beilleszkedésének elősegítése. Ezen felül az egyes szövetségesek a katonai leszerelési programokra is nyújtanak segítséget a PfP Pénzügyi Alap mechanizmusán keresztül (lásd 28. oldal).

A haderőreform következményeinek kezelése

A haderőreform végrehajtása során alapvető fontosságú, hogy már az elején megfelelő lépésekkel gondoskodjanak a következmények kezeléséről és az esetleges kedvezőtlen mellékhatások enyhítéséről. A munkáját elvesztő katonai személyzetnek segíteni kell a polgári életbe való beilleszkedésben. A katonai bázisok bezárása súlyosan érintheti a helyi közösségeket és a helyi gazdaságot, ezért ezen helyszínek újjáfejlesztésére terveket kell kidolgozni.

A feleslegessé vált vagy elavult fegyverek és lőszeres felhalmozott készletei súlyos biztonsági kockázatot és környezeti veszélyeket rejtjenek magukban, ezért gondoskodni kell biztonságos megsemmisítésükről.

A NATO számos kezdeményezést indított útjára, hogy tanácsadást és szakismereteket nyújtson a partnerországok részére ezeken a területeken. Bár csak korlátozottan képes finanszírozni a projekteket és programokat, a Szövetség további finanszírozás biztosítására törekedik azáltal, hogy együttműködik és információkat oszt meg más nemzetközi intézményekkel és civil szervezetekkel, valamint a kétoldalú segítségnyújtásra kész egyes országokkal.

A katonák átképzése

A hidegháború vége óta a partnerországok fegyveres erőitől több mint ötmillió személy távozott el. Sürgős igény mutatkozik az átképzés és az alternatív foglalkoztatás lehetőségeinek biztosítására. 2000 elején a NATO felajánlotta, hogy közreműködik a partnerországok katonai állományának átképzésére és polgári életbe való beilleszkedésükre irányuló erőfeszítéseiben.

A NATO összeállított egy szakembergárdát, akik a nemzeti hatóságokat tanácsadással, elemzéssel és útmutatással segítik az állomány átképzésének eljárásaival és programjaival kapcsolatosan. A támogatott tevékenységek között szerepel a leszerelésre váró katonai állomány felkészítése álláskeresésre és vállalkozások indítására, továbbá nyelvoktatási, valamint átképző központok kialakítása.

Délkelet-Európában, ahol 2010-ig becslések szerint 3000 katonai létesítmény és bázis fog bezárni, és mintegy 175 000 fő veszíti el állását, jelentős érdeklődés mutatkozik az ilyen programok iránt. Románia és Bulgária voltak az első országok, amelyek ilyen jellegű segítségnyújtásban részesültek, amikor még partnerországok voltak. 2004-ig mindkét országban mintegy 20 000 tiszt vett részt az ilyen átképzési programokon. Albánia, a volt jugoszláv Macedón Köztársaság*, valamint Szerbia és Montenegró vizsgálják a NATO-val való együttműködés lehetőségeit ezen a területen. Ezenfelül a NATO Oroszországban és Ukrajnában is támogat átképzési kezdeményezéseket.

A leszerelt állomány támogatása

A NATO-Oroszország Átképző Központ a katonaságtól leszerelők számára 2002 márciusa óta működik. A központ segít megbirkózni az orosz fegyveres erők csökkentésének társadalmi vonatkozásaival: az Oroszországban leszerelt katonai állomány részére átképzési és

beilleszkedési segítséget nyújt. A moszkvai székhelyű Központ tevékenységét 2003-ban vidékre is kiterjesztette, helyi irodákat nyitva Jaroszlavl, Szentpétervár, Csita, Perm, Kalinyingrád és Rosztov-na-Donu városokban.

A Központ által létrehozott weboldalak gyakorlati információkat nyújtanak az átképzési és foglalkoztatási lehetőségekről, valamint tanácsot adnak kisvállalkozások beindításához. Kínálatában szerepelnek a közvetlen tanfolyamok, a polgári életbe való beilleszkedéssel foglalkozó szakemberek képzése, valamint konferenciák szervezése az ilyen témákban történő információcserére. Működésének már első 18 hónapjában 210 oktatót képzett ki, akik azóta a polgári életbe való beilleszkedésben segítenek, ugyanakkor mintegy 200 résztvevőt oktattak számítógépes, gazdasági és számviteli ismeretekre.

A katonai bázisok átalakítása

A délkelet-európai katonai létesítmények átalakítására irányuló NATO-kezdeményezés keretében a NATO egyik szakértői csoportja tanácsadással és ajánlásokkal segít a nemzeti hatóságoknak új felhasználási területet találni a polgári felhasználásra átalakítandó katonai létesítmények tekintetében.

A kezdeményezés ugyanakkor előmozdítja a regionális együttműködést és a résztvevő országok közötti információcserét. A résztvevők között megtalálható több partnerország és a NATO két új tagja is: Albánia, Bulgária, Horvátország, Moldávia, Románia, Szerbia és Montenegró, valamint a volt jugoszláv Macedón Köztársaság*.

Számos kísérleti projekt segít a katonai bázisok bezárására és a létesítmények újjáfejlesztésére vonatkozó stratégiai megközelítés kialakításában. A legfontosabb feladatok a környezet megtisztítása, valamint az állások teremtése és a helyi gazdaságok több lábra állítása az olyan térségekben, ahol a katonai bázisok jelentették az egyetlen nagy méretű munkaadót. Az átalakított katonai bázisok új felhasználási célja lehet például lakópark, oktatási intézmény, egészségügyi központ, börtön, közpark vagy éppen vadvédelmi körzet.

Az aknák, lőszerek és fegyverek megsemmisítése

A PfP Pénzügyi Alapok (lásd a keretes írást a 28. oldalon) a partnerországoknak segítenek a feleslegessé vált gyalogsági aknák, lőszerek, kézi lőfegyverek és könnyű fegyverek felhalmozott készleteinek biztonságos megsemmisítésében. Az egyes országokkal egyéni igényre szabott programokat dolgoz ki a Szövetség annak biztosítására, hogy a megsemmisítési folyamat biztonságos, környezetbarát és a nemzetközi szabványoknak megfelelő módon menjen végbe. Ahol megoldható, a projektek törekednek a helyi erőforrások és létesítmények felhasználására, hogy ezzel csökkenteni lehessen a működési költségeket, ugyanakkor helyi lakosokat próbálnak kiképezni a megsemmisítési folyamat elvégzésére, így munkahelyeket teremtenek és új szakmai ismereteket oktatnak.

2005 elejére az ilyen projekteknek köszönhetően sikerült Albániában mintegy 1,6 millió gyalogsági aknát felszámolni; Moldáviában 12 000 aknát és 7000 tonna felesleges lőszert és rakéta-üzemanyagot semlegesíteni; Ukrajnában 400 000 gyalogsági aknát megsemmisíteni; Tádzsikisztánban 1200 aknát hatástalanítani; és Grúziában több mint 300 rakétát szétszerelni. További leszerelési programok vannak kilátásban Albánia, Azerbajdzsán, Fehéroroszország, Szerbia és Montenegró, valamint Ukrajna esetében.

BÉKEPARTNERSÉGI PÉNZÜGYI ALAPOK

A Pfp Pénzügyi Alapok mechanizmusa eredetileg 2000 szeptemberében jött létre, azzal a céllal, hogy a partnerországokat segítse a gyalogsági aknák felhalmozott készleteinek biztonságos megsemmisítésében. Ilyen tekintetben az aláíró országokat támogatja a gyalogsági aknák használatát, felhalmozását, gyártását és szállítását tiltó ottawai egyezmény végrehajtásában, valamint az ilyen aknák megsemmisítésében.

A számos aknamentesítési projekt sikerére építve az Alap azóta már kiterjed más katonai leszerelési projektekre is, melyek célja a lőszer, kézi lőfegyverek és könnyű fegyverek megsemmisítése. A közelmúltban az Alap felhasználási köre még szélesebbé vált, így már a partnerországoknak is segít a haderőreform következményeinek kezelésében, az állomány átképzésére és a katonai bázisok átalakítására irányuló kezdeményezések támogatásával. Pénzügyi Alapokat a Mediterrán Párbeszédben részt vevő országok javára is létre lehet hozni.

Az Alap keretében a NATO-tagországok az egyes partnerországokkal együttműködve állapítják meg és hajtják végre a konkrét projekteket. Az egyes esetekben vagy a NATO vagy a partnerország kezdeményezi a projektjavaslat felkarolását és kifejlesztését, valamint nevezi meg a potenciális hozzájárulók körét. A projekt közvetlen kedvezményezettjének számító partnerország aktívan részt vesz ebben a munkában, és saját keretein belül maximális mértékben támogatja a projektet. A NATO szakértői tanácsadással és útmutatással járulnak hozzá a projektekhez.

A finanszírozást a NATO tagországi és a partnerországok önkéntes alapon oldják meg. A hozzájárulás történhet felszerelések vagy természetbeni hozzájárulás formájában is.

A projektek végrehajtását rendszerint a NATO luxemburgi székhelyű Karbantartási és Ellátási Ügynöksége végzi, mely a műszaki és pénzügyi vonatkozások megvalósításáért felel.

További információk: www.nato.int/pfp/trust-fund.htm

Régi rakéták megsemmisítése

Grúziában mintegy 300 régi légvédelmi rakétát sikerült biztonságosan megsemmisíteni, a Pfp Pénzügyi Alap 2005 elején befejezett projektje keretében. A Ponicsala és a Csaladid bázisokon tárolt rakétákat szétszerelték, a robbanófejeket eltávolították, majd egy másik helyszínre szállítás után ellenőrzött módon felrobbantották.

A projekt jelentős mértékben növelte a rakétákat korábban tároló területek biztonságát, valamint megelőzte a környezetszennyezést, amelyet ezek a fegyverek egyébként okozhattak volna.

Katasztrófakészültség és reagálás

Katasztrófák – akár az ember által kiváltott, akár a természet erői által keletkező katasztrófák – bármikor előfordulhatnak, és bármelyik ország szembesülhet egy katasztrófa következményeivel. A jelentős méretű polgári veszélyhelyzetek szintén potenciális kockázatot jelentenek a biztonságra és stabilitásra. Bár minden ország feladata a saját területén bekövetkező veszélyhelyzetek kezelése és az áldozatok ellátása, egy-egy katasztrófa mérete és időtartama meghaladhatja az érintett ország képességeit, a negatív hatások pedig határain messze túlnyúlhatnak. Ezért lényeges a veszélyhelyzetek nemzetközi együttműködésben való kezelése, a reagálási képességek erősítése.

A katasztrófakészültség és reagálás terén való együttműködés – melynek NATO-n belüli elnevezése „polgári veszélyhelyzeti tervezés” – már évek óta létezik a NATO országaiban. A programot a partnerországokra az 1990-es években terjesztették ki, és ez manapság a békepartnerségi tevékenységek legnagyobb nem katonai elemét jelenti. Egy orosz javaslat alapján jött létre 1998-ban az Euroatlanti Katasztrófavédelmi Koordinációs Központ (EADRCC), melynek feladata az euroatlanti térségben előforduló természeti katasztrófákra adott EAPT-országok válaszlépéseinek koordinálása.

> A Vörös Félhold dolgozói békepartnerségi gyakorlaton vesznek részt.

Az eredményes koordináció előmozdítása

A katasztrófákra adott eredményes reagáláshoz szükség van a szállítási létesítmények, az orvosi erőforrások, a tájékoztatás, a katasztrófa-reagálási képességek és egyéb polgári erőforrások koordinálására. Minden ország saját felelőssége, hogy a veszélyhelyzetek kezelésére nemzeti szinten álljanak rendelkezésre a megfelelő tervek. Mivel azonban egyes katasztrófák akár határokon is átnyúlhatnak, és mivel az eredményes reagáláshoz nemzetközi segítségnyújtásra van szükség, elengedhetetlen a nemzetközi szintű együttműködés és tervezés.

A NATO és a partnerországok között a veszélyhelyzeti tervezés terén érvényesülő együttműködés kiterjed olyan tevékenységekre is, mint szemináriumok, műhelyfoglalkozások, gyakorlatok és képzési tanfolyamok, melyek a helyi, regionális és nemzeti szintű kormányzatok polgári és katonai állományát hozzák össze. Az együttműködés fontos szereplői más nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Irodája, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának Hivatala (UNHCR), a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség és az Európai Unió, valamint számos civil segítségnyújtó szervezet.

A vészhelyzetekre kidolgozott tervek és a megfelelő eljárások kidolgozásának, valamint a szükséges felszereléseknek, közös kiképzéseknek és gyakorlatoknak köszönhetően a NATO és a partnerországok számos természeti katasztrófa alkalmával tudták eredményesen összehangolni segítségnyújtási tevékenységüket. Ilyen helyzetek közé tartoztak például áradások Albániában, Azerbajdzsánban, Csehországban, Magyarországon, Romániában és Ukrajnában; földrengések Törökországban; erdőtűz a volt jugoszláv Macedón Köztársaságban* és Portugáliában; valamint szélsőséges időjárás Moldáviában és Ukrajnában.

Segítségnyújtás árvízhelyzetben

Ukrajna nyugati részén az elmúlt évszázadban 13 nagy árvíz vonult le. A NATO és a partnerországok 1995-ben, 1998-ban és 2001-ben nyújtottak segítséget Ukrajnának.

A polgári veszélyhelyzeti tervezésre és a katasztrófa-készültségre vonatkozó egyetértési nyilatkozat keretében 1997 óta egy nagy méretű együttműködési program közvetlen gyakorlati előnyöket hozott Ukrajnának. A program középpontjában az Ukrajnának nyújtandó segítség áll, hiszen az ország nyugati része hatalmas áradásoknak van kitéve, továbbá az ilyen veszélyhelyzetekre való jobb felkészülés és a következmények eredményesebb kezelése. A békepartnerségi gyakorlatok – mint például a 2000 szeptemberében Ukrajna Kárpátalja régiójában tartott gyakorlatok – során olyan katasztrófa-elhárítási eljárásokat lehetett tesztelni, mint a légi felderítés, az áldozatok evakuálása és a víztisztító berendezések üzembe helyezése. Ezen felül egy 2001-ben végzett kísérleti projekt keretében 12 különböző országból negyven, árvizekre és veszélyhelyzetekre szakosodott szakember jött össze, hogy gyakorlati javaslatokkal tegyenek a Tisza vízgyűjtő területének eredményes árvíz-előrejelzési és reaklási rendszerének kidolgozására.

EURO-ATLANTI KATASZTRÓFAVÉDELMI KOORDINÁCIÓS KÖZPONT

1998 júniusában – Oroszország javaslatára – a NATO központjában megalakult az Euroatlanti Katasztrófavédelmi Koordinációs Központ (EAD RCC). Az éjjel-nappal működő Központ a NATO és a partnerországok között az euroatlanti térségben előforduló katasztrófákkal kapcsolatos információcserének és a katasztrófákra való reaklási koordinálásának középpontja. A Központ jelentős polgári veszélyhelyzeti gyakorlatokat is szervez, melyek során ember által kiváltott, illetve a természet erői által keletkező katasztrófákat szimulálnak, gyakorolják az ilyen helyzetekre adott válaszlépéseket, továbbá gyakorolják a következmények kezelését a vegyi, biológiai vagy radioaktív anyagokkal végrehajtott terror-cselekményeket követően.

A Központ szorosan együttműködik a nemzetközi katasztrófákra és a következmények kezelésére adott reakciók terén vezető szerepet játszó

nemzetközi szervezetekkel – például az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Irodájával és a Vegyi Fegyverek Betiltásának Szervezetével – valamint más szervezetekkel.

Az egyes országokat arra biztatják, hogy kössenek két- és többoldalú megállapodásokat a vízumszabályozásról, határátlépésről, tranzit-forgalomról, vámkezelésről és a személyi állomány státuszáról. Ilyen intézkedésekkel elkerülhetők a segélyszállítmányoknak és segélyszervezeteknek a katasztrófa sújtotta területekre való eljuttatásának bürokratikus késedelmek. Ezeken túl az Euroatlanti Katasztrófaelhárítási Egység olyan nemzeti hozzájárulásokból áll össze, melyeket az egyes országok rövid időn belül bocsátanak rendelkezésre katasztrófa bekövetkezése esetén.

További információk: www.nato.int/eadrcc/home.htm

Menekültek megsegítése

Az eredetileg a természeti és ipari katasztrófák kezelésére létrehozott EADRCC első tényleges feladata menekültek megsegítésének megszervezése volt, mikor 1998 során a Koszovóban és annak környékén kialakuló humanitárius válság miatti nemzetközi aggodalom kicsúcsosodott. Az év végére a szerb katonai és rendőrség erők és a koszovói albán erők összecsapása folytán sok albán nemzetiségű ember halt meg, és mintegy 300 000 személy volt kénytelen elhagyni otthonát.

Az EADRCC közreműködésére közvetlenül 1998. júniusi megalakítása után került sor, amikor az UNHCR 165 tonnányi sürgős segélyszállítmány eljuttatását kérte az albán menekültek részére. A rákövetkező néhány hónap során, a válság elharapózásával eredményes együttműködés alakult ki az EADRCC és az UNHCR között. Az EADRCC személyi állománya több alkalommal meg is látogatta a régiót, hogy jobban fel tudja mérni a helyzetet. Ez a terepmunka lehetővé tette a segélyezési munkában való részvétel kiszélesítését és felerősítését, amikor 1999 tavaszán a szövetségesek megkezdték a légitámadásokat, és amikor a szerb erők erőszakosan hajtották el otthonukból a több százezer koszovói albánt.

A Központ az EAPT-országok információcseréjének gócpontjaként működött, és összehangolta a segítségnyújtásra beérkező kéréseket. Segélyszállítmányokat osztottak szét, pl. orvosi ellátmányt és felszereléseket, távközlési berendezéseket, cipőket és ruhákat, valamint több mint 20 000 fő elhelyezésére szolgáló sátrakat. Az EADRCC a régióba a Partnerségen kívüli országoktól származó segélyeket is továbbított, például Izraeltől, ahonnan egy teljesen felszerelt és személyi állománnyal is ellátott tábori kórház érkezett, illetve az Egyesült Arab Emírátsoktól, mely ország az Albánia északi részén lévő Kukës város repülőterének helyreállításában segített.

> Az Euroatlanti Katasztrófavédelmi Koordinációs Központ támogatta a menekülteket segítő műveleteket a koszovói válság idején.

A segélyek szállítására és szétosztására repülőgépeket, helikoptereket, szállítmánykezelő csoportokat és logisztikai irányítást ajánlottak fel. Az EADRCC kiemelkedő szerepet játszott továbbá az elsődleges fontosságú humanitárius berepülések koordinálásában, összehozva a légiforgalmi irányítás legfőbb szereplőit abból a célból, hogy megfelelő eljárásokat dolgozzanak ki, és elintézve, hogy a légiforgalmi irányításban jártas szakembereket az ENSZ Légi Szállítási Koordinációs Sejtjéhez osszák be.

Ezen felül az EADRCC közvetítőként járt el egyrészt a NATO egyéb szervei és a NATO-n kívüli szervek, másrészt a válságban leginkább érintett két országot, Albánia és a volt jugoszláv Macedón Köztársaság* között, a konkrét fenntartások megfogalmazásával és elmagyarázásával. A menekültválság fokozódásával az egyik ilyen téma a harmadik országok felé való, egyfajta humanitárius biztonsági szelepként szolgáló evakuációt lehetővé tevő mechanizmusok kialakításának sürgető igénye volt.

Terrortámadásokra való felkészülés

A 2001. szeptember 11-i események amerikai talajra hozták a vegyi, biológiai, sugárzási vagy nukleáris (CBRN) fegyverekkel polgári lakosság ellen irányuló lehetséges terrortámadásokra való felkészülési együttműködés szükségességét. A Terrorizmus elleni Partnerségi Akcióterv (lásd 15. oldal) előmozdítja a releváns információk cseréjét és a polgári veszélyhelyzeti tervezésben való részvételt, azzal a céllal, hogy fel lehessen mérni a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek jelentette kockázatokat, és csökkenteni lehessen a polgári lakosság ezekkel szembeni kiszolgáltatottságát.

A közösen elfogadott Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Akcióterv az egyes országok kormányainak segít a CBRN fegyverekkel végrehajtható lehetséges terrortámadásokkal szembeni polgári felkészültség javításában. A NATO és a partnerországok elkészítették az ilyen támadások esetén rendelkezésre álló nemzeti képességek listáját, melyet folyamatosan frissítenek is. Az ilyen képességek közé tartozik minden az orvosi segítségnyújtástól a sugárzásészlelő berendezéseken át az azonosító laboratóriumokig és a légi mentős evakuálási képességekig. Az adott esetben legszükségesebb tételekből nagyobb készleteket is felhalmoznak. A határátlépési eljárások javításának célja, hogy veszélyhelyzetben a segítségnyújtás a lehető leggyorsabban elérje rendeltetési helyét.

A képzésre, tervezésre és a felszerelésekre vonatkozó minimális követelményszintek kidolgozása folyik. A Békepartnerség program keretében szervezett terepgyakorlatok célja, hogy a résztvevő országok a lehető legeredményesebben működjenek együtt a terrortámadásokra adott reagálás és a következmények kezelése terén. Ennek szerves része az orvosi és elsősegélyező csapatok, valamint a szennyezésmentesítő és tisztító csapatok közötti interoperabilitás javítása. Egy másik lényeges kérdés az, hogyan célszerű a közvéleményt tájékoztatni ilyen nagy feszültséggel járó veszélyhelyzetekben.

„Piszkos bomba” gyakorlat

2003 októberében az akkor még partnerországnak számító romániai Piteti városánál végzett gyakorlat egy „piszkos bombával” (radioaktív anyagokat szétszóró szerkezettel) végrehajtott terrortámadásra adott nemzetközi reagálás helyzetét szimulálta. A gyakorlaton mintegy 1300 fős román és 350 fős nemzetközi állomány vett részt.

Biztonság, tudomány és környezetvédelem

Két külön NATO-program keretében a NATO és a partnerországok tudósai és szakemberei rendszeresen találkoznak, hogy az összes fél számára fontos ügyekben együtt dolgozzanak. Az együttműködés régi hagyomány a tudósok között, és ez a tudományos haladás alapkövetelménye. A létrehozott hálózatok politikai célt is betöltenek, mégpedig a különböző kulturális háttérrel és hagyománnyal rendelkező közösségek közötti kölcsönös megértés és bizalom építését.

A NATO Tudományos Bizottságának égisze alatt működő Biztonság a Tudományon keresztül Program célja az országok közötti biztonsághoz, stabilitáshoz és szolidaritáshoz való hozzájárulás a problémamegoldás tudományos megközelítésével. A program támogatja a NATO országaiból, a partnerországokból és a Mediterrán Párbeszéd országaiból származó tudósok közötti együttműködést, hálózatépítést és a képességek fejlesztését. A Biztonság a Tudományon keresztül Program támogatásának középpontjában a terrorizmus elleni védelemmel és a biztonságot érintő egyéb fenyegetések kezelésével kapcsolatos kutatási együttműködés áll. Egy másik fontos cél a technológiai transzfer elősegítése, melynek révén a partnerországok a számukra legfontosabb területeken tudnak haladást elérni.

A Modern Társadalom Kihívásai Bizottságának (CCMS) programja a környezet és a társadalom problémáival foglalkozik: az egyes országok megfelelő szerveit hozza össze, hogy ezeken a területeken rövid és hosszú távú kutatásokban működjenek együtt. Ez egy olyan egyedi fórum, ahol a NATO és a partnerországok társadalmi és környezetvédelmi kérdések műszaki, tudományos és politika vonatkozásaiban cserélhetik ki ismereteiket és tapasztalataikat, polgári és katonai területeken egyaránt. A Bizottság munkáját számos biztonsággal kapcsolatos célkitűzés határozza meg.

A tudomány alkalmazása a biztonsági kérdésekre

Terrorizmus elleni védekezés

A terrorizmus elleni küzdelem a szövetségesek és a partnerek egyik legfőbb feladatává vált. A NATO támogatja a vegyi, biológiai, sugárzási és nukleáris fegyverek vagy anyagok észlelésére, illetve az ellenük való fizikai védelem javítására vonatkozó eredményes módszerek kidolgozását célzó tudományos kutatásokat. A Szövetség támogatja továbbá a az ilyen fegyverek biztonságos megsemmisítésére, a szennyezésmentesítésre, valamint a vegyi és beoltási módszereket is alkalmazó orvosi eljárásokra vonatkozó lehetőségek javítását.

A műhelyfoglalkozások és szemináriumok keretében találkozó tudósok olyan témákat vitatnak meg, mint a létfontosságú infrastruktúra (pl. az energia-, a tájékoztatási, a szállítási és az életben tartó rendszerek) sebezhetőségének csökkentése; az ökoterrorizmus és az internetes terrorizmus elleni védekezés; a határok biztonságának javítása; az illegális fegyverkereskedelem visszaszorítása; valamint a robbanóanyagok észlelését szolgáló eredményesebb módszerek kidolgozása.

A megfelelő eljárasmódok kialakítására vonatkozó javaslatok céljával tágabb kérdéseket is megvizsgálnak – pl. a terrorizmus gyökereinek megértése, a terrorizmus társadalmi és pszichológiai következményei vagy a népesség terrorfenyegetésekkel szembeni ellenállásának erősítése.

A biztonságot érintő egyéb fenyegetések leküzdése

Bár az általuk jelentett veszély kevésbé nyilvánvaló, a biztonságra nézve léteznek egyéb potenciális fenyegetések is, melyek regionális vagy kétoldalú konfliktusokhoz vezethetnek. Ilyen fenyegetés lehet a nem megújuló erőforrások szűkössége és a környezet pusztulása – például a sivatagosodás, az erózió, vagy a közös vízi utak szennyeződése. Az ilyen problémák

megoldásához nem csupán tudományos ismeretekre van szükség, hanem többoldalú cselekvésre is. Ennek érdekében a NATO olyan projekteket és tanulmányokat támogat, melyek előmozdítják a legjobb tudományos gyakorlatok alkalmazását, és amelyekben részt vesznek a főbb érintett országok.

Az egész világ biztonságát is szolgálná, ha sikerülne előre jelezni a természeti katasztrófákat, csökkenteni lehetne hatásukat, vagy akár meg is lehetne előzni őket. Ez számos partner alapvető érdeke. A NATO számos olyan projektet valósított meg, melyek célja a legnagyobb földrengések hatásainak enyhítése az áldozatok számát, az anyagi károkat, valamint a gazdasági élet és a társadalom károsodását tekintve. Az ilyen projektek azt vizsgálják, hogyan lehetne javítani az épületek földrengésekkel szembeni ellenállását, vagy egy adott régió szeizmológiai és geológiai jellemzőire vonatkozó adatok begyűjtésével a földrengésveszélyes helyeket térképezik fel, ezzel segítve a várostervezőket annak eldöntésében, hogy melyik helyre milyen típusú épületeket lehet építeni. Támogatják továbbá az eredményesebb korai figyelmeztető és árvízkezelő rendszerek kiépítését.

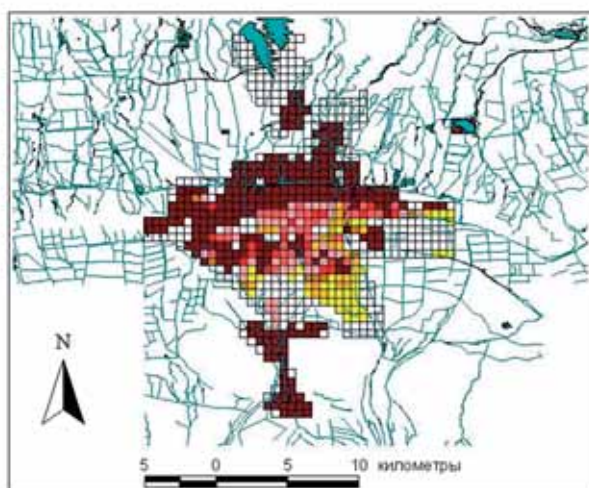
Mivel a modern társadalom lételeme a biztonságos élelem, valamint a biztonságos és megbízható információ, ezeket minden körülmények között biztosítani kell. Ezeken a területeken további tanulmányokra van szükség, hogy a társadalmat még biztonságosabbá lehessen tenni.

KÖRNYEZETVÉDELEM ÉS BIZTONSÁG

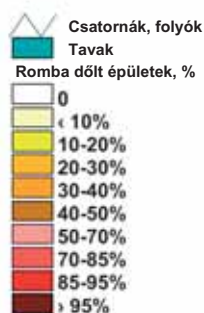
A környezetvédelmi problémák határokon átvélt jellege folytán a nemzetközi közösség aktív szerepet vállal a környezetvédelmi projektek kezdeményezésében – és nem csupán a társadalmi és gazdasági fejlődés előmozdítása érdekében, hanem a biztonság és a stabilitás elősegítéséért is. Az ilyen projektek a Modern Társadalom Kihívásainak Bizottsága (CCMS) program legfontosabb részeit képezik, és szintén fontos szerepet játszanak a Biztonság a Tudományon Keresztül programban.

A környezetvédelmi kérdések, valamint a biztonság és a stabilitás közötti kapcsolat előtérbe helyezésére tett jelentős lépés volt, amikor 2002-ben útjára indult a Környezet és Biztonság (ENVSEC) kezdeményezés, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az ENSZ Környezetvédelmi Programja és az ENSZ Fejlesztési Programja közös égisze alatt. A kezdeményezés olyan sebezhető régiókra összpontosít, mint a Balkán, a Kaukázus és Közép-Ázsia.

Mivel a Biztonság a Tudományon keresztül és a CCMS program középpontjában a megnevezett régiókban lévő partnerországokkal folytatott tudományos és környezetvédelmi együttműködés révén megvalósítandó biztonság áll, ezek a programok összekapcsolódnak az ENVSEC kezdeményezéssel. Mivel a tevékenységek koordinálása, az információk megosztása és az eredmények közvetítése az érintett régiók megfelelő hatóságaihoz jut el, ez azzal jár, hogy a tevékenységek hatása sokkal eredményesebb lesz.

Földrengéskárok a biskeki lakóépületek minden típusában

Segítségnyújtás földrengés esetén

A földrengések jelentős fenyegetést jelentenek Közép-Ázsia sűrűn benépesített vidékein. Egy NATO által finanszírozott projekt keretében török

szeizmológusok üzbég és kirgiz kollégáiknak segítenek a két főváros – Taskent és Biskek – földrengés-kockázati térképeit elkészíteni. A térképek segédanyagként szolgálnak a várostervezés során, és ez alapján lehet a meglévő épületeket is megerősíteni.

Személyes kapcsolattartás

A tudósoknak az információkhoz való szabad hozzáférésre van szükségük, hogy lépést tartsanak a legújabb fejleményekkel és kutatási eredményekkel. Azonban nem minden tudományos és akadémiai közösség részesült még az információs korszak vívmányaiban, például az internet adta lehetőségek kihasználásának lehetőségében. Gyakran szokás emlegetni, hogy a demokrácia és a civil társadalom jó működéséhez elengedhetetlen, hogy a tájékoztatás ne egy kézben összpontosuljon.

A helyzet orvoslására a NATO polgári tudományos programja a partnerországok számos kutatási és oktatási intézményét látta el az internet eléréséhez szükséges hálózati infrastruktúrával.

A program városi hálózatokat hozott létre a tudományos közösségek internet-elérésének javítására Oroszország keleti régióiban és Ukrajnában, valamint országos hálózatokat Moldáviában, Romániában és a volt jugoszláv Macedón Köztársaságban*. Ezen a téren a legnagyobb és a legnagyobb NATO-finanszírozású projekt a Virtuális Selyemút projekt, amely műholdas internet-elérést biztosít a dél-kaukázusi és a közép-ázsiai oktatói és tudományos közösségek számára.

Virtuális Selyemút

A Virtuális Selyemút projekt 2001 októberében indult (a projekt elnevezése az Európát és a Távol-Keletet összekötő ókori Selyemútra utal, melyen áruk, ismeretek és

eszmék vándoroltak). A projekt internetelérést biztosít a dél-kaukázusi és a közép-ázsiai akadémiai és tudományos közösségek számára nyolc partnerországban – Azerbajdzsánban, Grúziában, Kazahsztánban, Kirgizisztánban, Örményországban, Tádzsikisztánban, Türkmenisztánban és Üzbegisztánban. A projekt 2004-ben már Afganisztánra is kiterjedt.

Egy közös műholdon keresztül a résztvevő országok tudósait és akadémikusait immár költséghatékony csúcstechnológia köti össze. A NATO anyagi támogatása műholdas sávszélesség biztosítását és tíz műholdvevő telepítését tette lehetővé. A többi támogató természetben járult hozzá a projekt sikeréhez. A négy év alatt 3,5 millió dollár értékű befektetéssel járó vállalkozás a NATO polgári tudományos programja által finanszírozott legnagyobb projekt.

Valódi euroatlanti biztonsági kultúra

A Szövetség folyamatosan alakuló partnerségi politikája hatalmas sikernek bizonyult az euroatlanti térség stratégiai környezetének megváltoztatásában. A politikai párbeszéd és katonai interoperabilitás előmozdításával a Partnerség egy valódi euroatlanti biztonsági kultúra kialakítását segíti elő – ez pedig a közös munka iránti erős elkötelezettséget jelenti az euroatlanti térségen belül és azon túl jelentkező kritikus biztonsági kihívások kezelésében.

A szövetségesek és a partnerek katonai erőinek közös munkára való felkészítésére irányuló gyakorlati együttműködésnek köszönhetően a NATO és a partnerországok katonái vállaltak teljesítenek szolgálatot a Balkánon és Afganisztánban. A Partnerség a szövetségesek és a partnerek részére olyan keretet biztosít, amelyben együttesen tudnak küzdeni a terrorizmus fenyegetése ellen, és együtt tudnak fellépni a legfontosabb kérdésekben, például a fegyverek elterjedésének kezelésében.

Számos partnerország haderőreformjának támogatásával a Partnerség hozzájárul a demokratikus átalakuláshoz is. A Partnerség hozzásegít a korszerű, eredményes és demokratikusan felelős fegyveres erők és egyéb védelmi intézmények kiépítéséhez. Ezen felül az érintett országoknak az ilyen reformok társadalmi és anyagi következményeinek kezelésében is segít.

A NATO-országok és a partnerországok állampolgárai számára közvetlen előnyként jelentkezik a számos más területen kialakuló gyakorlati együttműködés, például a katasztrófa-készültség, valamint a tudományos és környezetvédelmi együttműködés.

A Partnerség eddig tíz országot segített felkészülni a NATO-tagsággal járó felelősségek vállalására, és a NATO kapuja még nyitva áll az újabb tagok előtt. A Partnerség azonban olyan egyedi keretet szolgáltat a tagságra nem törekedő nyugat-európai és nem kötelezett országok számára is, amelyben az euroatlanti biztonsághoz saját kül- és védelmi politikájuk csorbitása nélkül járulhatnak hozzá.

Az euroatlanti biztonságot érintő kihívások folyamatosan változnak. Az alakulóban lévő fenyegetések – pl. a terrorizmus és a bukott államok – eredete egy-egy országon belülről és kívülről vezethető vissza, de az okok sokszor a határokon is átnyúlnak. Noha a stabilitást érintő fenyegetések továbbra is a stratégiai fontos területen, a Balkánon történnek, az afganisztáni események megmutatták, hogy a közös biztonságunkra leselkedő új fenyegetések az euroatlanti térség peremvidékén is jelentkezhetnek. Ilyen háttér mellett a nemzetközi stabilitás és biztonság egyre növekvő mértékben függ egyrészt a belföldi reformok, másrészt pedig a széleskörű nemzetközi együttműködés sikerétől. Az eredményes biztonsági együttműködés nem jöhet létre demokratikus alapelvek és intézmények nélkül. Az Euroatlanti Partnerség mindkét vonatkozásban jelentős szerepet tölt be.

Amint a szövetségesek és a partnerek tovább közelednek egymáshoz, egyre eredményesebben lesznek képesek közös reagálással válaszolni a közös kihívásokra – és biztonságos jövőt építeni a kölcsönös megértésre és együttműködésre alapozva.

„A tízéves évforduló üdvözlésével egy sikertörténetre tekinthetünk vissza. Az Euroatlanti Partnerség a történelemben egyedülálló ütemben gyorsította fel a belső reformokat és a nemzetközi biztonsági együttműködést. A NATO mindig is ennek a vállalkozásnak a mozgatórugója volt.

A Partnerség a NATO feladatköreiből egyre fontosabb részét képezte.

Szolgált a szövetségesek érdekeit. Szolgált a partnerek érdekeit.

De mindenekelőtt a demokráciát és a békét szolgált.

Jaap de Hoop Scheffer, a NATO főtitkárának a Békepartnerség 10. évfordulóján, az Euroatlanti Partnerségi Tanács 2004. január 14-i ülésén elhangzott beszédéből.

NATO Public Diplomacy Division / Division Diplomatie publique de l'OTAN

1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Web site : www.nato.int

Site web : www.otan.nato.int

E-mail / Courriel : natodoc@hq.nato.int

© NATO / OTAN 2005

A jelen kiadvány a tervek szerint a NATO-országok és az összes partnerország nyelvén meg fog jelenni. Keresse fel weboldalunkat: www.nato.int/docu/pub-form.htm vagy kérdezzen rá a terjesztési osztálynál:

NATO Public Diplomacy Division – Distribution Unit

Division Diplomatie publique de l'OTAN – Unité de Diffusion

1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Tel : +32 2 707 5009

Fax : +32 2 707 1252

E-mail / Courriel : distribution@hq.nato.int